

ONDERZOEK:
Meulebeke, Veldstraat 74

Voorliggend document is een:

Melding vooronderzoek	
Verslag van resultaten	+
Programma van Maatregelen	
©Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.	

INHOUDSOPGAVE

1	Situering binnen het archeologietraject	2
2	Inhoud en opbouw van het document	3
3	Bijlagen.....	3

1 Situering binnen het archeologietraject

HUIDIG ONDERZOEK	een archeologienota bestaande uit een bureaustudie
ADVIES	Geen verder onderzoek

Het huidige onderzoek situeert zich binnen het archeologisch traject als volgt:

Regulier traject	Archeologienota	Bureauonderzoek	<<
		[REDACTED]	
		[REDACTED]	
		[REDACTED]	
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	
		[REDACTED]	
		[REDACTED]	
	[REDACTED]	[REDACTED]	
		[REDACTED]	

2 Inhoud en opbouw van het document

Het voorliggende document bevat volgende onderdelen:

DEEL 1	Administratieve fiche	+
DEEL 2	Beschrijving van het onderzoeksgebied	+
DEEL 3	Onderzoeksopdracht: bureaustudie	+
DEEL 4	Onderzoeksopdracht: landschappelijke boringen	
DEEL 5	Onderzoeksopdracht: prospectie met ingreep in de bodem	
DEEL 6	Assessment van landschappelijke data	+
DEEL 7	Assessment van aardkundige data	+
DEEL 8	Assessment van historische data	+
DEEL 9	Assessment van archeologische data	+
DEEL 10	Synthese en waardering	+
DEEL 11	Omschrijving van de maatregelen	

3 Bijlagen

Het voorliggende document is voorzien van volgende bijlagen:

BIJLAGE 1	Inventaris (plannen)
BIJLAGE 2	Boorrapporten extern (DOV, ...)
BIJLAGE 3	Boorrapporten Hembyse bvba
BIJLAGE 4	Geplande toestand van het onderzoeksgebied: plannen, sneden, ruimtelijke visie, ...
BIJLAGE 5	Foto's van het plaatsbezoek

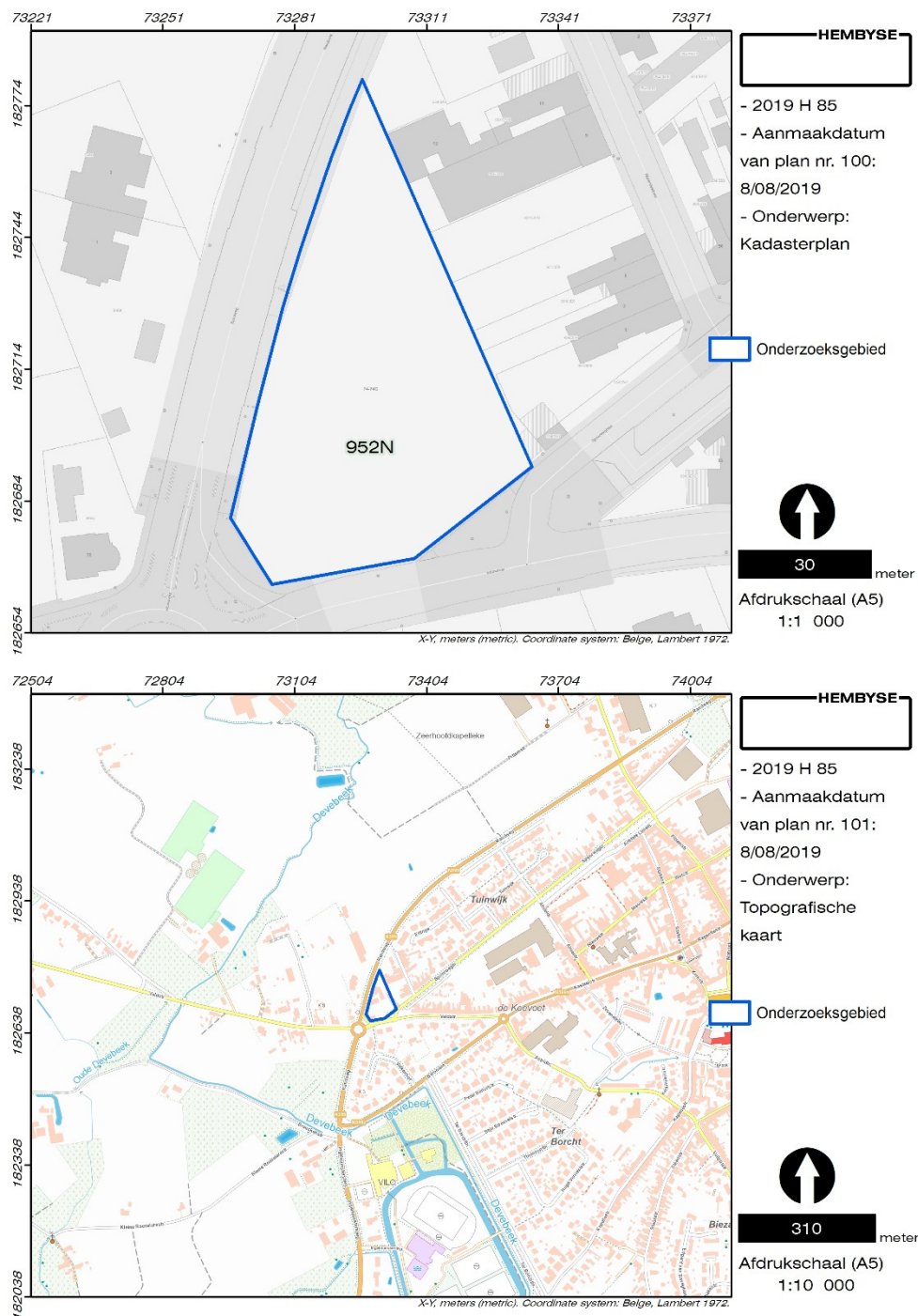
ONDERZOEK:
Meulebeke, Veldstraat 74

ONDERDEEL	1
Administratieve fiche/Privacyfiche	
©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.	

INHOUDSOPGAVE	
1	Situering van het onderzoek 2
2	Projectcodes 4
3	Betrokken actoren..... 4
4	Bewaring van de data 5
Figuur 1.	Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kadasterkaart en de topografische kaart. 3
Figuur 2.	Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten en de erkende Onroerenderfgoeddepots. 6

1 Situering van het onderzoek

Gewest	Vlaams Gewest	
Gemeente	Meulebeke	
Deelgemeente	n.v.t.	
Straat en straatnummer	Veldstraat 74	
Kadastrale situering	Afdeling	1
	Sectie	A
	Percelen	952N
Lambert 72-coördinaten	N	X: 73296,627 x Y: 12780,137 m
	Z	X: 73308,558 x Y: 182671,013 m
Oppervlakte	4235,22 m ²	0,42 ha
Oppervlakte bodemingreep	4235,22 m ²	0,42 ha
	<i>Integrale verstoring !</i>	
Datum van toekenning van de opdracht	augustus 2019	
Wettelijk kader	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.	
	Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.	
Opgemaakt volgens CGP	Versie 4.0	
Duur van het onderzoek	7 werkdagen	
Kostprijs van het onderzoek (privacyfiche)	[REDACTED]	

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kadasterkaart en de topografische kaart.

2 Projectcodes

Bureaustudie	2019 H 85
Landschappelijke boringen	n.v.t.
Verkennde boringen	n.v.t.
Waarderende boringen	n.v.t.
Prospectie met ingreep in de bodem	n.v.t.
Opgraving	n.v.t.
Interne projectsigle Hembyse bvba	MEU-VEL

3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse bvba (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
Geraadpleegde (regio)specialisten	N.v.t.	
Initiatiefnemer (privacyfiche)		
	Privaatrechtelijk	Publiekrechtelijk
Omgevingsvergunning:	Stedenbouwkundige handelingen	Verkaveling van gronden

4 Bewaring van de data

Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2019
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer:	101
Bibliografische referenties	De Smaele B. & Pieters H., 2019. <i>Archeologienota naar aanleiding van een verkavelingsproject aan de Veldstraat 74 te Meulebeke (West-Vlaanderen)</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 101, Gent.
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse bvba Kastanjestraat 26, 9000 Gent
Zakelijkrechthouder van het archeologisch ensemble (privacyfiche)	■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■
Bewaring archeologisch ensemble	Hembyse BVBA (tijdelijk depot)
Gebruiker van het archeologisch ensemble	Hembyse BVBA
Bevoegde IOED	Er is geen IOED actief in deze regio.
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	Geen erkend Onroenderfgoeddepot van toepassing

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten en de erkende Onroerendgoeddepots.

ONDERZOEK:

Meulebeke, Veldstraat 74

ONDERDEEL

2

Beschrijving van het onderzoeksgebied

@Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

INHOUDSOPGAVE

1	Beschrijvend gedeelte.....	2
1.1	Bestaande toestand	2
1.1.1	Gekarteerd landgebruik.....	2
1.1.2	Gekarteerde bodembedekking	3
1.1.3	Plaatsbezoek	4
1.2	Geplande toestand: ruimtelijke ordening.....	5
1.2.1	Gewestplan.....	5
1.2.2	RUP/PRUP/BPA ?	5
1.3	Beschrijving geplande werken	6
1.4	Impact op het archeologietraject	7
2	Tussentijds besluit.....	8
3	Bibliografie	9
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 2.....	10

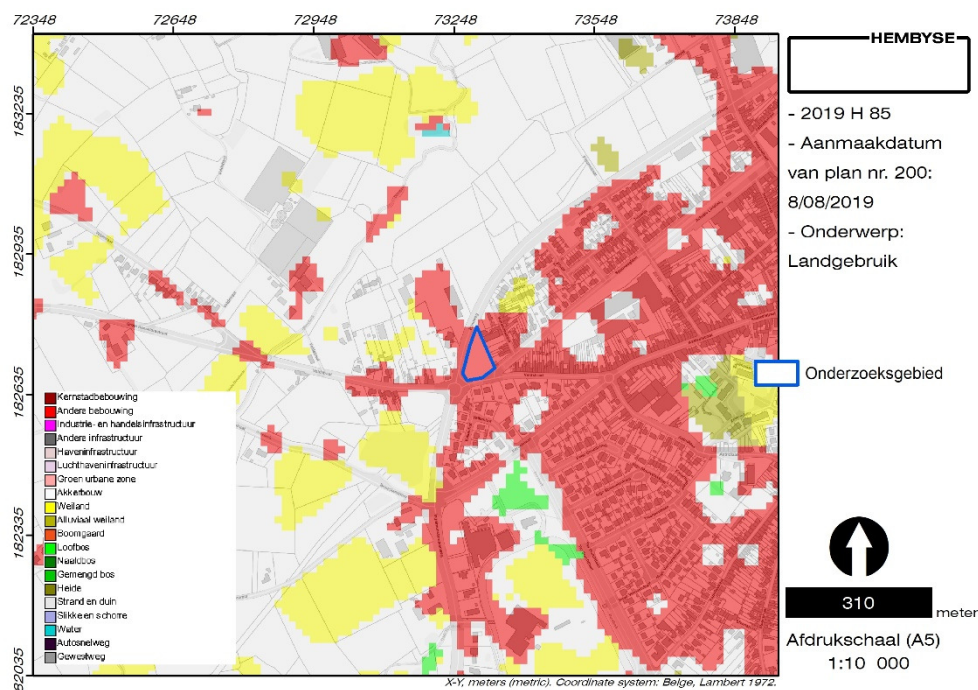
1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Bestaande toestand

1.1.1 Gekarteerd landgebruik

De huidige fysieke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om het archeologietraject correct te bepalen. Met andere woorden: welke impact heeft het huidige bodemgebruik op het archeologietraject ?

Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de westelijke rand van het huidige dorpscentrum van Meulebeke (West-Vlaanderen), en dus op de overgang van de dichtbevolkte dorpskern naar de rurale buitengebieden rondom . Deze situatie kan worden afgelezen uit het gekarteerde landgebruik.

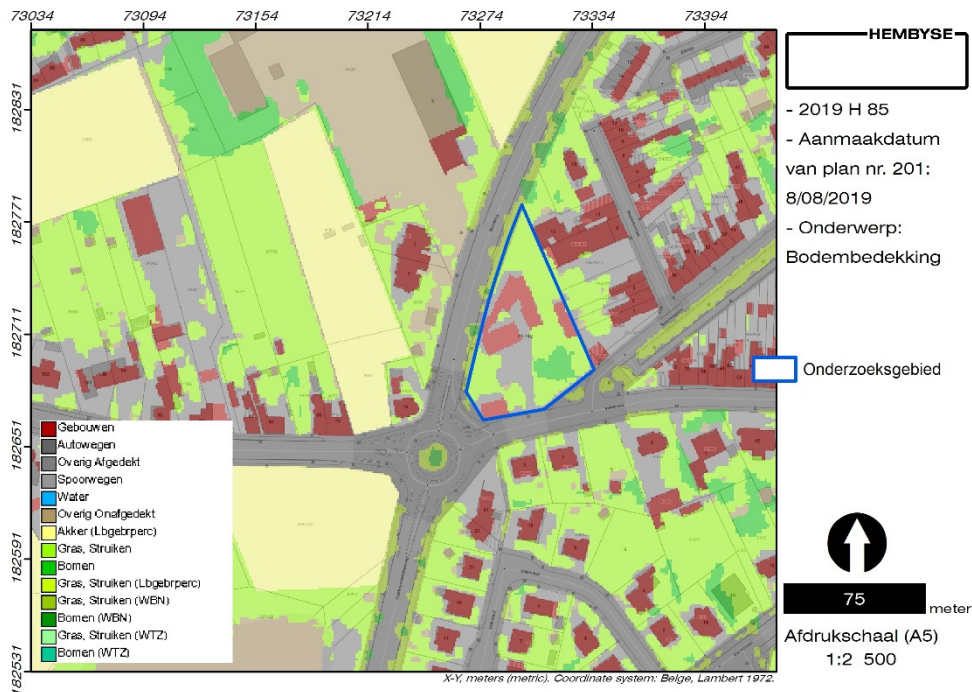
Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio.

Het onderzoeksgebied staat dan ook volledig ingekleurd als “andere bebouwing”, wat neerkomt op een situatie waarbij het grootste deel van het gebied door structuren wordt bedekt. Het zijn gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem, (tussen 30 en 80% is verhard).

Dit landgebruik komt ten dele terug op de bodembedekkingskaart voor Vlaanderen.

1.1.2 Gekarteerde bodembedekking

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier.

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand.

Het grootste deel van het onderzoeksgebied staat gekarteerd als bedekt door gras en bomen, alsook enkele gebouwen. Deze kartering geeft een meer gedetailleerde indruk van hoe het onderzoeksgebied er tot voor kort heeft uitgezien. Heden zijn de gebouwen afgebroken en is de verharding uitgebroken. Er rest enkel nog een braakliggend terrein.

De evolutie van dit gebouwencomplex komt verder in de archeologienota aan bod in het overzicht van het historisch kaartenmateriaal en de luchtfoto's (deel 8 van de archeologienota).

1.1.3 Plaatsbezoek

Op 12 augustus 2019 werd een plaatsbezoek op de site uitgevoerd, met als doel een controle van de gekarteerde structuren binnen het onderzoeksgebied.

Het volledig onderzoeksgebied is braakliggend, met een jonge opschot van akkerkruiden.

Figuur 3. Zicht op het onderzoeksgebied in zowel zuidelijke als noordelijke richting.

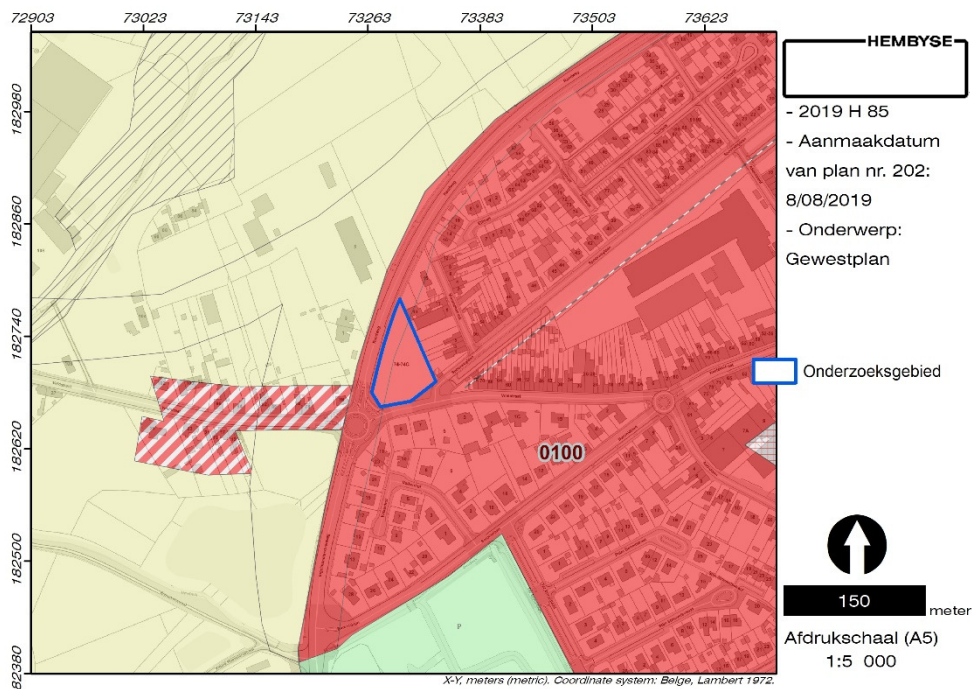
Langs de huidige Randweg is een berm opgeworpen. Het terrein wordt door een naburig bedrijf gebruikt voor de stockage van containers. In het oostelijke deel van het onderzoeksgebied is een werfweg met rijplaten aangebracht.

Verder zijn er geen bovengrondse structuren aanwezig, het terrein is bouwrijp voor de volgende fase van ontwikkeling.

1.2 Geplande toestand: ruimtelijke ordening

1.2.1 Gewestplan

De gemeente Meulebeke valt binnen het gewestplan 'Roeselare – Tielt', dat dateert uit 1979. Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens dat gewestplan in een woongebied (code 0100).

Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het gewestplan.

Het Gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000.

1.2.2 RUP/PRUP/BPA ?

Het digitaal beschikbare gewestplan is echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschallig niveau. In het verleden werden gemeentelijke bestemmingsplannen aangemaakt om het gewestplan te verfijnen. Deze bijzondere plannen van aanleg (BPA) blijven echter beperkt tot enkele kernzones. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van “ruimtelijke uitvoeringsplannen” (RUP), maar dat geldt niet voor het huidige onderzoeksgebied. Voor het onderzoeksgebied te Meulebeke is er geen GRUP, RUP of BPA opgemaakt of van toepassing. Het Gewestplan van 1979 is dus nog steeds van toepassing.

Binnen het kader van deze bestemming wenst de initiatiefnemer het onderzoeksgebied te verkavelen in twee loten, een noordelijk lot heeft tot doel te

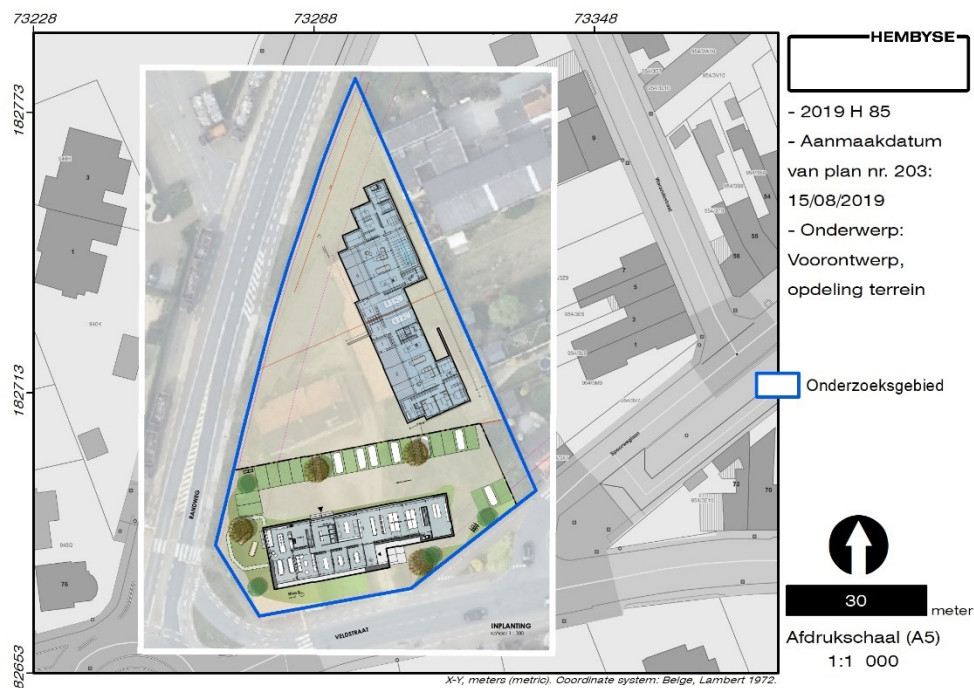
worden bebouwd met een meergezinswoning, het zuidelijke lot dient als vestiging voor kantoren (cf. infra).

1.3 Beschrijving geplande werken

Voor de geplande werkzaamheden is een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden vereist. Het onderzoeksgebied bevindt zich **buiten een vastgestelde archeologische zone**; de perceelsoppervlakte bedraagt meer dan 3000m². Het betreft een privaatrechtelijke aanvrager, het onderzoeksgebied heeft een totale **oppervlakte van circa 4235,33 m²**.

Binnen het gebied is reeds een aantal ingrepen uitgevoerd, deze zijn uitgevoerd in een ouder vergunningstraject. Het betreft de afbraak van de bestaande gebouwen op de site (zie deel 8 van deze archeologienota), het bouwrijp maken van het terrein en het opwerpen van een talud langs de Randweg. Voor de opdeling van het terrein in twee percelen, is een nieuwe omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden noodzakelijk.

De geplande werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied behelzen dus in eerste instantie een verkaveling, waarbij wordt uitgegaan van een integrale verstoring van het nog aanwezige bodemarchief.

Figuur 5. Voorontwerp van de bebouwing binnen de twee toekomstige percelen.

Het is de bedoeling om het zuidelijke perceel aan te wenden voor het bouwen van een kantoorgebouw en om het noordelijke perceel aan te wenden voor het bouwen

van een meergezinswoning. Hiervan is een voorontwerp beschikbaar. Voor dit verkavelingsplan in hogere resolutie wordt verwezen naar de bijlagen van deze archeologienota.

Deze geplande werken maken de opmaak van een archeologienota, die deel uitmaakt van de omgevingsvergunning, noodzakelijk.

1.4 Impact op het archeologietraject

Het reguliere archeologietraject bestaat uit 1. een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en indien noodzakelijk 2. een vooronderzoek met ingreep in de bodem.

1. Een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bestaat uit een bureauonderzoek (zie Deel 3) en indien noodzakelijk niet-intrusief vooronderzoek op terrein (terreininspectie, controleboringen, ...).
2. Een vooronderzoek met ingreep in de bodem bestaat uit één of meerdere intrusieve vooronderzoeken.

Gezien de huidige staat van het terrein zijn alle vooronderzoeken met/zonder ingreep in de bodem mogelijk. Het is heden echter economisch onwenselijk om verder archeologisch onderzoek uit te voeren voorafgaand aan het bekomen van de omgevingsvergunning. Met andere woorden: er is heden enkel een bureauonderzoek mogelijk. Alle andere vooronderzoeken, zij het niet-intrusief, zij het intrusief, kunnen enkel gebeuren ná het bekomen van de omgevingsvergunning.

Indien uit de bureaustudie blijkt dat één of meerdere vooronderzoeken noodzakelijk zouden zijn voor een inschatting en een waardering van het archeologisch kennispotentieel, dan dient dit te gebeuren na het afleveren van de omgevingsvergunning. Het archeologietraject is daardoor beïnvloed: alle overige vooronderzoeken dienen te worden uitgesteld, i.e. het archeologietraject is een zogenaamd uitgesteld traject.

2 Tussentijds besluit

Op basis van de data van de bestaande toestand van het onderzoeksgebied blijkt dat het gebied bestaat uit een braakliggend terrein waarop de bestaande bebouwing in een recent verleden werd afgebroken. Naar aanleiding van de geplande verkaveling van het onderzoeksgebied is een behoud van eventueel aanwezige archeologische sporen en structuren in situ niet mogelijk. De aan- of afwezigheid hiervan dient te worden onderzocht middels een bureaustudie en een eventueel vooronderzoek zonder of -indien nodig- met ingreep in de bodem. Het is heden echter economisch onwenselijk om archeologisch onderzoek uit te voeren voorafgaand aan het verkrijgen van de omgevingsvergunning waardoor de uitvoering van eventueel noodzakelijk vooronderzoek in een uitgesteld traject dient te gebeuren.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

<https://geoplannen.ruimteinfo.be/>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 2

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio.	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand.	3
Figuur 3. Zicht op het onderzoeksgebied in zowel zuidelijke als noordelijke richting.	4
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het gewestplan....	5
Figuur 5. Voorontwerp van de bebouwing binnen de twee toekomstige percelen..	6

ONDERZOEK:
Meulebeke, Veldstraat 74

ONDERDEEL	3
Onderzoeksopdracht: bureaustudie	
<i>©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.</i>	

INHOUDSOPGAVE

1	Onderzoeksopdracht.....	2
1.1	Onderzoeksdoel.....	2
1.2	Methodiek.....	2
1.3	Personele inzet	3
1.4	Afwijkingen op de CGP	3
1.5	Randvoorwaarden.....	3
2	Tussentijds besluit.....	4
3	Bibliografie	5

1 Onderzoeksopdracht

1.1 Onderzoeksdoel

De huidige onderzoeksopdracht bestaat uit een bureaustudie om te bepalen wat het archeologisch kennispotentieel van de site is, hoe dit eventueel moet worden vastgesteld en wat de te nemen maatregelen zijn, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten.

Concreet wordt getracht vast te stellen of een archeologische site binnen het onderzoeksgebied aanwezig is en wat de karakteristieken en de bewaringstoestand hiervan zijn. Tevens wordt de impact van de toekomstige werken op de ondergrond en het eventueel archeologische erfgoed vastgesteld.

De resultaten van dit onderzoek laten dan toe een gemotiveerd advies te formuleren met betrekking tot de vervolgstategie en de methodiek hiervan. De bureaustudie kan worden gedistilleerd tot onderstaande basisonderzoeksvragen:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*
- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Is verder (uitgesteld) vooronderzoek of onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

2

1.2 Methodiek

Om de huidige onderzoeksopdracht te volbrengen en een correcte inschatting te maken van het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed en kennispotentieel binnen het onderzoeksgebied, worden bestaande en publiek beschikbare bronnen geselecteerd, geraadpleegd en geïnterpreteerd. Dit leidt tot de voorwaardelijkheidsverklaring dat het onderzoek niet exhaustief is en een specifiek doel voor ogen houdt. Daarvoor worden zowel historisch kaart- en fotomateriaal, als archeologische en geologische bronnen geselecteerd, geraadpleegd en geïnterpreteerd. Alle grondplannen zijn opgemaakt en verwerkt in het cartografisch projectiesysteem Lambert 1972, de basis voor de Belgische topografische kaarten sinds 1972 (tevens conform de CGP).

Aangezien de opmaak van de archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet, is de bureaustudie voor de archeologienota met uitgesteld traject opgemaakt conform de vigerende “*Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren*”.

1.3 Personele inzet

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door erkende archeologen van Hembyse Archeologie, namelijk:

- Hadewijch Pieters (erkend archeoloog, assistent-aardkundige)
- Bart De Smaele (erkend archeoloog, assistent-aardkundige)

Alle geloofsbrieven zijn aantoonbaar via CV.

1.4 Afwijkingen op de CGP

Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten worden gemeld en gemotiveerd.

In het Verslag van Resultaten zijn er geen afwijkingen ten opzichte van de vigerende Code van Goede Praktijk. In het Programma van Maatregelen voor dit onderzoeksgebied (cf. Deel 10, Synthese en waardering) worden geen afwijkingen ten opzichte van de vigerende Code van Goede Praktijk voorzien.

1.5 Randvoorwaarden

Er zijn geen specifieke randvoorwaarden van toepassing.

Zolang er geen uitsluitel gegeven kan worden aangaande de aan- of afwezigheid van archeologische sporen binnen het onderzoeksgebied, dient het volledige onderzoeksgebied als een archeologische site beschouwd te worden. Concreet betekent dit dat er tot de bekrachtiging van de archeologienota of nota geen bodemingrepen mogen plaatsvinden teneinde het eventueel aanwezige archeologisch bodemarchief niet te vernietigen.

2 Tussentijds besluit

Het archeologisch onderzoek aan de Veldstraat 74 te Meulebeke bestaat in eerste instantie uit een bureauonderzoek. Indien hieruit zou blijken dat een prospectie zonder of met ingreep in de bodem noodzakelijk is voor het bevestigen/uitsluiten van de aanwezigheid van een waardevolle archeologische site, dient dit in een uitgesteld traject te gebeuren.

Het huidige (bureau)onderzoek wordt uitgevoerd door gekwalificeerd personeel en conform de vigerende Code van Goede Praktijk.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

ONDERZOEK:

Meulebeke, Veldstraat 74

ONDERDEEL

6

Assessment van landschappelijke data

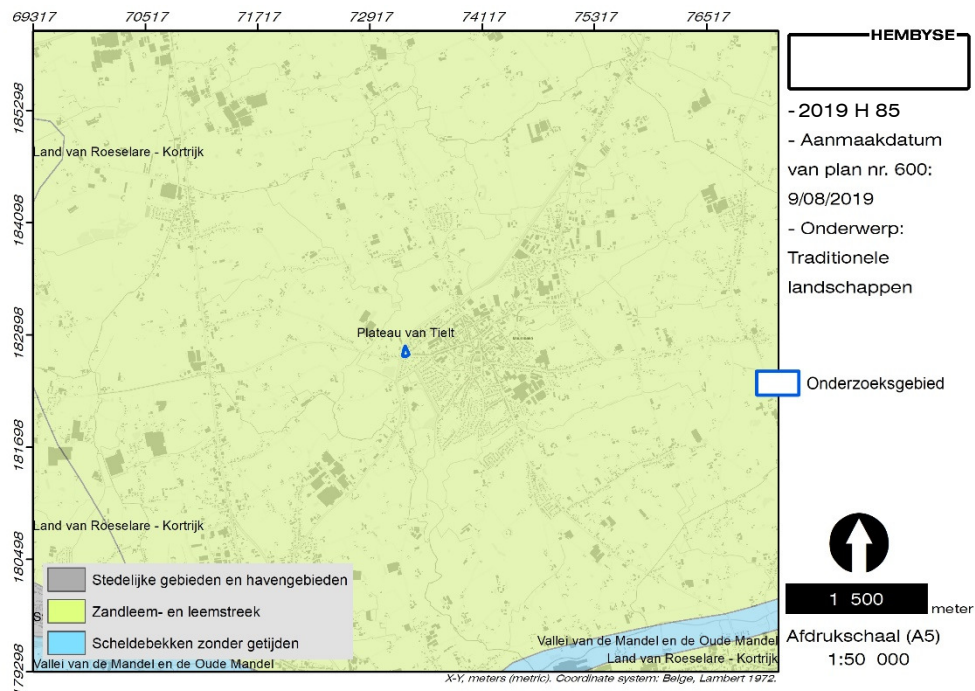
INHOUDSOPGAVE

1	Landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied	2
1.1	Traditionele landschappenkaart	2
1.2	Fysisch-geografische gegevens	3
1.2.1	Topografie.....	3
1.2.2	Hydrografie	6
1.2.3	Erosiegevoeligheid	7
2	Tussentijds besluit.....	10
3	Bibliografie voor deel 6.....	11
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 6.....	12

1 Landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied

1.1 Traditionele landschappenkaart

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de rand van de agglomeratie van Meulebeke, dat gelegen is op het Plateau van Tielt, een traditioneel landschap¹ binnen de Vlaamse Zandleem- en leemstreek.

2

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de traditionele landschappenkaart. Onder: een restantje van het traditionele landschap in Zwevegem (foto: B. De Smaele).

¹ Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

De Vlaamse Zandleem- en leemstreek reikt vanaf de Franse grens op het grondgebied Nieuwkerke, naar Mesen, Houtem-dorp naar Wervik. Daarna loopt deze streek vanaf de Franse grens bij Risquons-Tout naar Aalbeke en van Aalbeke naar Rollegem tot Knokke (grondgebied Zwevegem). Van daaruit wordt de vaart naar Bossuit tot de Schelde en tot Escanaffles ter afbakening gevolgd.² De streek kenmerkt zich door zachte heuvels en glooiingen, met een vrij open landschap, waarin dorpen zich langzamerhand aan elkaar rijgen, met akkers en bosschages die een lappendeken in alle tinten van de zandleem zelf vormen.

Hierbinnen kenmerkt het Plateau van Tielt zich als een zacht golvend plateau met talrijke weidse panoramische zichten. De aanwezige bebouwing is sterk verspreid en maakt deel uit van de open ruimte.

Het oorspronkelijke traditionele landschap is het resultaat van een hydrografische en geologische situatie, waarop de mens doorheen het verleden een onweerlegbare impact heeft gehad. In de volgende hoofdstukken zal worden onderzocht in welke geologische en bodemkundige situatie het onderzoeksgebied zich bevindt en welke sporen de mens hierin heeft achtergelaten.

1.2 Fysisch-geografische gegevens

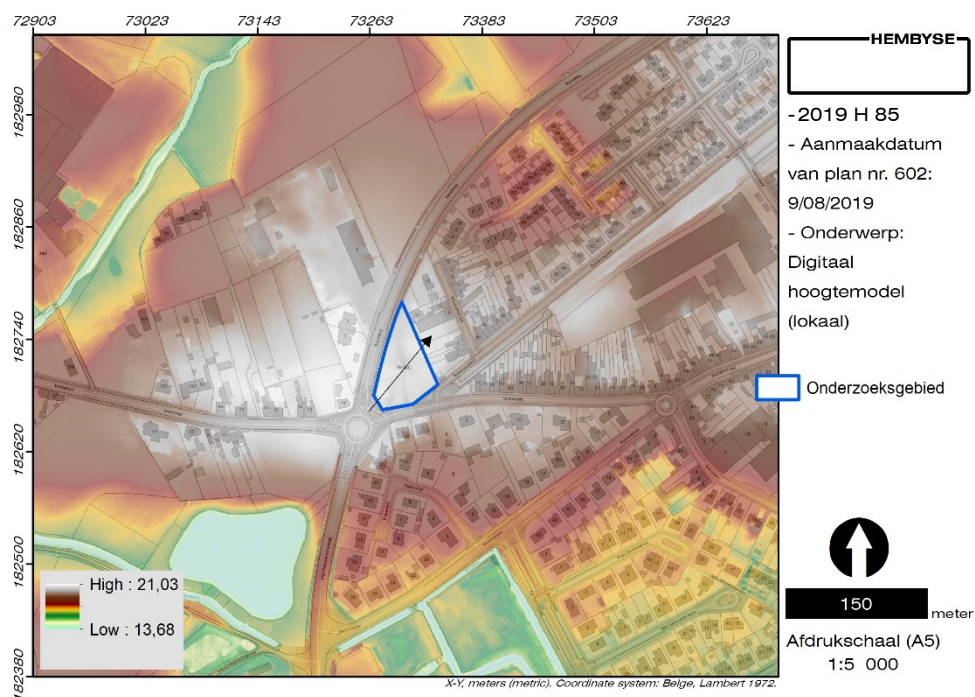
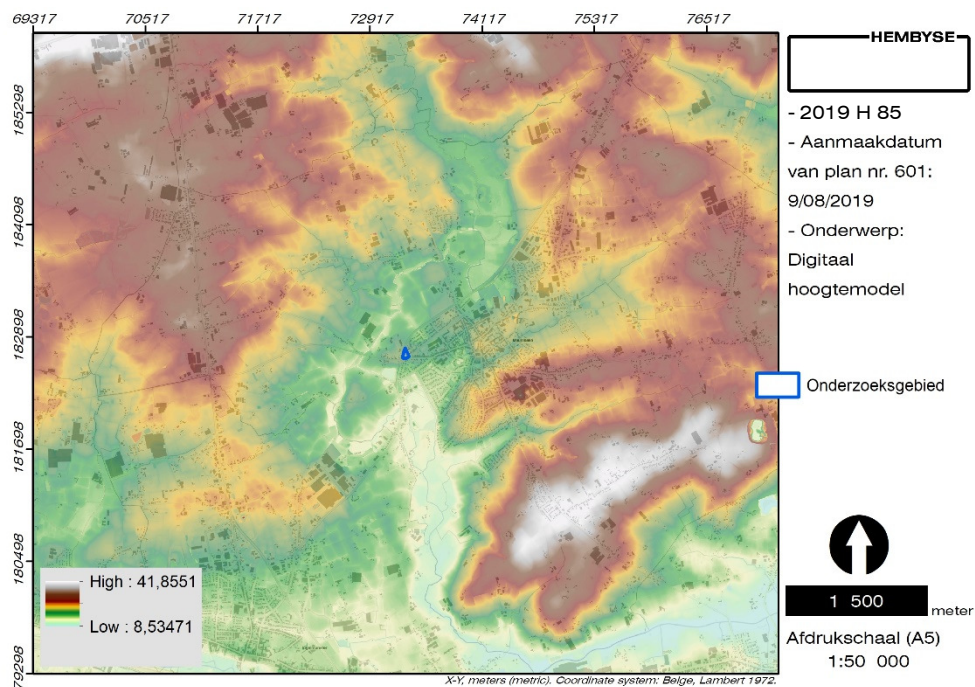
1.2.1 Topografie

De traditionele landschappenkaart plaatst het onderzoeksgebied binnen het golvende landschap van het Plateau van Tielt. Het dorpscentrum van Tielt zelf zit hierbij geprangd zit tussen de cuesta van Tielt in het noorden enerzijds en de west-oost georiënteerde heuvelrug tussen Hulselde en Ketelberg ten zuiden anderzijds. Deze heuvelrug staat ook gekend als “t Hooge” en wordt gekenmerkt door grindrijke en moeilijk ontginbare grond waar gedurende lange tijd bosrestanten hebben stand gehouden.³

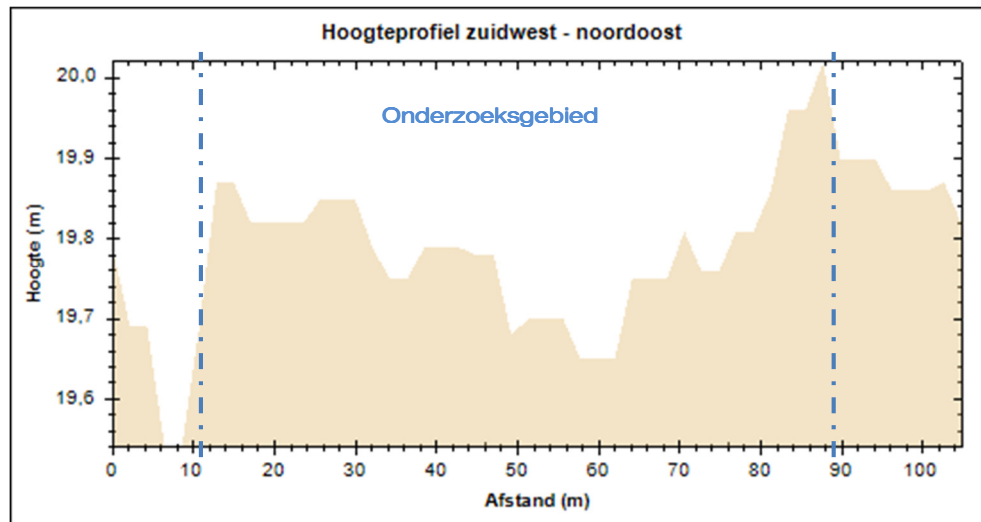
Het plateau van Tielt wordt doorsneden door verschillende beken, die de dieptes in het hoogteprofiel verklaren en waardoor een golvend landschap met verschillende hellingen ontstaat. Het onderzoeksgebied aan de Veldstraat 74 bevindt zich dicht bij zo’n beekvallei dan bij de heuvelruggen, maar wordt alsnog gekenmerkt door een situering op een hoger gelegen donk die als uitloper van deze heuvelruggen beschouwd kan worden.

² Vlaamse Overheid, Departement Landbouw & Visserij.

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Paanderstraat [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/114478> (geraadpleegd op 7 maart 2019).

>> volgende pagina

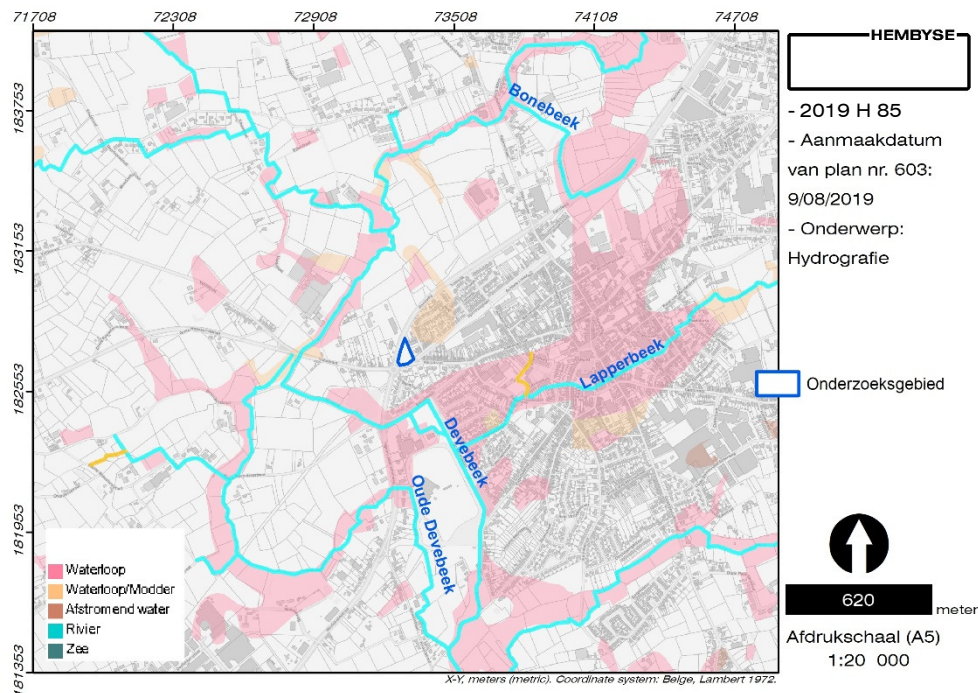
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel met aanduiding van het onderzoeksgebied.

Het onderzoeksgebied bevindt zich min of meer op de top van een uitlopende heuvelrug in het landschap, die in zuidelijke richting afdaalt naar de vallei van de Devebeek toe. Men zou dus een vrij egaal terrein kunnen verwachten, maar het hoogteprofiel van het onderzoeksgebied maakt gewag van een erg geaccidenteerd bodemgesteldheid die een duidelijke antropogene oorsprong heeft (cf. infra). Het onderzoeksgebied bevindt zich gemiddeld op een hoogte van +19,80m ten opzichte van de TAW, waarbij de hoogteverschillen tussen het hoogste en het laagste punt van het terrein maximaal 30 centimeter bedragen.

Het onderzoeksgebied bevindt zich topografisch dus op een vrij gunstige, hoger gelegen positie in het landschap, in de nabijheid van een vrij belangrijke beekvallei. Deze positie is visueel vanuit het onderzoeksgebied nog herkenbaar, ondanks de verlinte bebouwing rondom het gebied.

1.2.2 Hydrografie

De ontwikkeling van het onderzoeksgebied hangt nauw samen met de hydrografische situering ervan. Een confrontatie tussen de gekarteerde van nature overstroombare gebieden en de hydrografische atlas toont aan dat het onderzoeksgebied op een vrij gunstige, droge positie in het landschap gelegen is.

Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas en de van nature overstroombare gebieden.

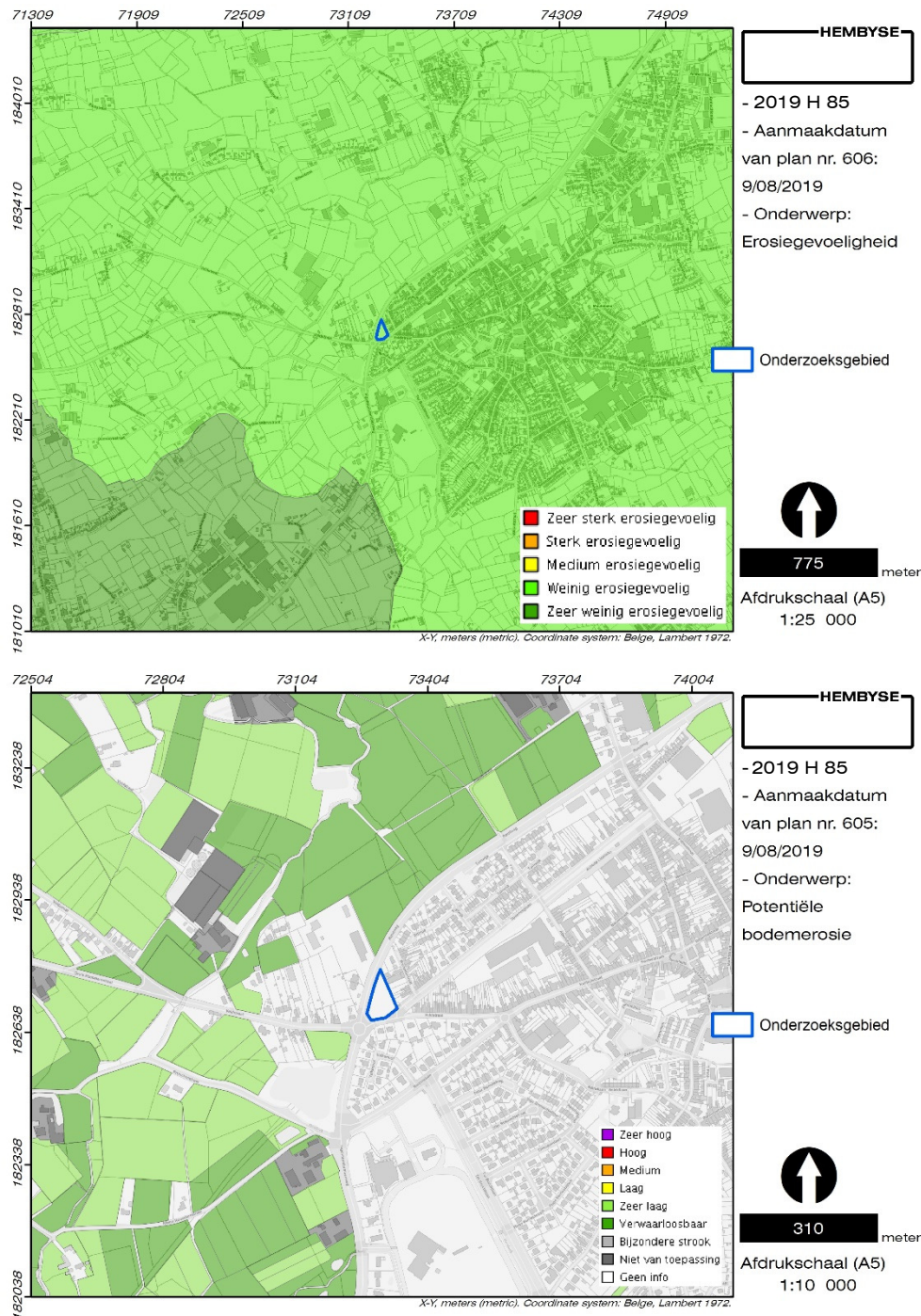
Ondanks de situering in de nabijheid van een vrij dicht bekenstelsel zijn er binnen het onderzoeksgebied geen sporen van overstroombaarheid. Voornamelijk ten zuiden van het onderzoeksgebied kan wateroverlast een probleem zijn ten gevolge van de nabijheid van de Devebeek, in combinatie met de Lapperbeek die hierin uitmondt, wat zich eveneens weerspiegelt ziet in de data van de topografische kaart: hier bevindt zich immers de vallei van de Devebeek en de Oude Devebeek.

De gekarteerde hydrografische situatie gaat bijgevolg terug op een eeuwenoude aardkundige evolutie, die zich heden ten dage nog steeds verder zet. In dat kader kan het onderzoeken van de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied een licht werpen op de mogelijke bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Met andere woorden: is er door de aanwezigheid van een beek kans dat de bodem beschadigd is, of is er kans dat er afdekkende pakketten aanwezig zijn?

1.2.3 Erosiegevoeligheid

De erosiegevoeligheid van een onderzoeksgebied is dus niet zelden een reflectie van de hydrografische situatie. De mate waarin een gebied erodeert kan ook gevolgen hebben voor de archeologische waarde van het gebied: wanneer een site zich in een sterk tot zeer sterk erosiegevoelig gebied bevindt, is algemeen gesteld de kans op bewaring kleiner, of is de kans op het beschadigen van dit archeologisch erfgoed groter. Anderzijds kunnen archeologische lagen door geërodeerde pakketten worden afgedekt, waarbij de kans op een goede bewaring over het algemeen verbetert (of beter wordt geacht). Om de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied in te schatten kunnen zowel de Erosiegevoeligheidskaart voor Vlaanderen als de Potentiële bodemerosiekaart per perceel worden onderzocht.

De Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten geeft voor elke gemeente in Vlaanderen de gemiddelde gevoeligheid voor bodemerosie weer (de dato 2006). De kaart geeft dus op niveau van Vlaanderen een eerste indicatie van de locatie van erosiegevoelige gebieden. De kaart is een afgeleide van de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2006). Op de Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten staat het gebied ingekleurd als “Weinig erosiegevoelig”. Het onderzoeksgebied is niet fundamenteel veranderd sinds 2006, dus de kaart is nog steeds van toepassing.

Figuur 4. Erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied in twee kaarten.

Op de Potentiële bodemerosiekaart per perceel, die een meer gedetailleerd beeld geeft, staat de potentiële bodemerosie binnen het onderzoeksgebied niet gekarteerd. De omliggende percelen staan gekarteerd als “zeer laag” en “verwaarloosbaar” wat de potentiële bodemerosie betreft.

In het geval van het onderzoeksgebied betekent dit dat er recent geen ingrijpende bodemerosie (andere dan antropogene ingrepen) moet worden verwacht, noch dat

de archeologische niveaus door alluvium of colluvium zijn bedekt. De erosie (en afzetting) situeren zich op de hogere delen van het landschap en op de flanken van de hellingen. De bodem van het onderzoeksgebied moet dus worden beschouwd als relatief stabiel (althans sinds het begin van het Holoceen, in het Laat-Pleistoceen is deze situatie drastisch anders, zie deel 7 van de archeologienota). Het onderzoek van de geologische data en de bodemkundige data zullen vervolgens inzichten bieden in het ontstaan van deze situatie en de mogelijke impact van de mens op de bodemopbouw.

2 Tussentijds besluit

Het onderzoeksgebied bevindt zich op een vrij gunstig gelegen positie in het landschap, op een hoger gelegen rug in het landschap, die een uitloper vormt van de heuvelrug waarop de dorpskern van Tielt zich bevindt. Deze donk helt af naar het zuiden in de richting van de vallei van de Devebeek en de Oude Devebeek die zich in het golvende landschap van het Plateau van Tielt hebben ingesneden. Op basis van de landschappelijke data kan worden gesteld dat het onderzoeksgebied (in het Holoceen) een geschikte plaats was voor menselijke activiteiten.

3 Bibliografie voor deel 6

Naslagwerken

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Paanderstraat* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/114478> (geraadpleegd op 7 maart 2019).

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Sys C., 1973. *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Anzegem 84W*, Centrum voor Bodemkartering, Brussel.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 6

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de traditionele landschappenkaart. Onder: een restantje van het traditionele landschap in Zwevegem (foto: B. De Smaele).	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel met aanduiding van het onderzoeksgebied.	5
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas en de van nature overstroombare gebieden.	6
Figuur 4. Erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied in twee kaarten.	8

ONDERZOEK:

Meulebeke, Veldstraat 74

ONDERDEEL 7

Assessment van aardkundige data

INHOUDSOPGAVE

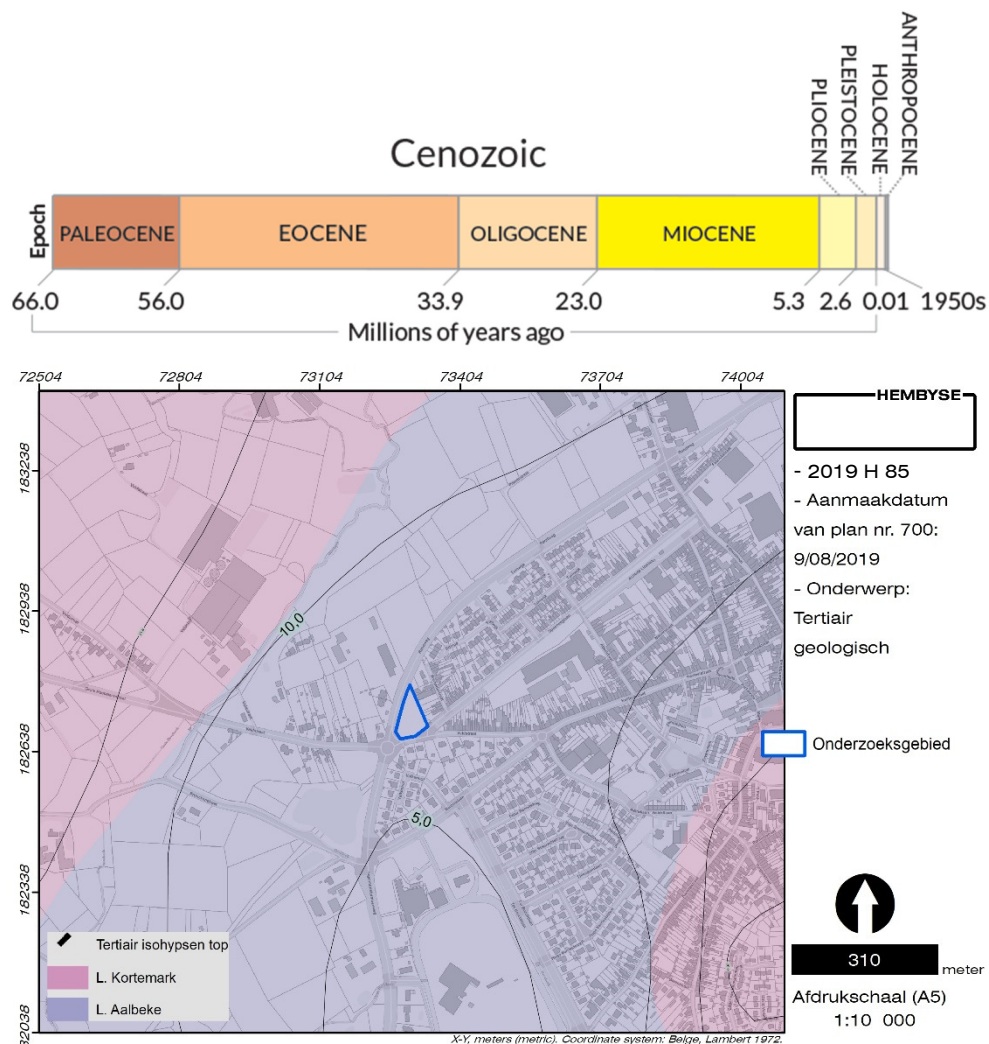
1	Aardkundige situering	2
1.1	Tertiair geologisch.....	2
1.2	Quartair geologisch.....	4
1.3	Bodemkaart van België	7
1.4	Gekende boringen	9
1.5	Controleboringen	9
2	Tussentijds besluit.....	13
3	Bibliografie.....	14
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 7.....	15

1 Aardkundige situering

1.1 Tertiair geologisch

De diepste lagen die in het onderzoeksgebied door de mens in het verleden konden worden aangesneden, zijn de tertiaire geologische eenheden in de ondergrond. Deze worden aangesneden bij het uitgraven van uitermate diepe structuren, zoals bijvoorbeeld waterputten en grachten (denk aan grachten van mottekastelen of forten). Deze lagen kunnen ook zijn aangesneden omwille van hun waarde als grondstof: in het geval van kleiafzettingen kunnen deze voor bijvoorbeeld baksteenproductie zijn aangewend.

De tertiaire (het geologische tijdvak van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden) gelaagdheden in de ondergrond van het projectgebied bestaan uit het Lid van Aalbeke, dat wordt ingedeeld bij de Formatie van Kortrijk.

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).

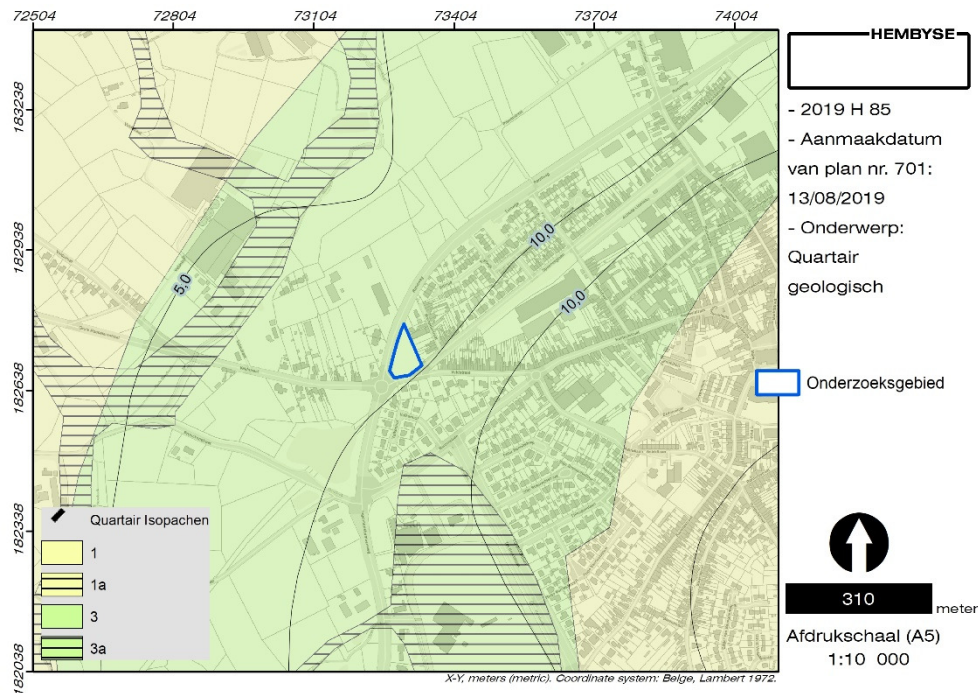
De Formatie van Kortrijk is gevormd in het Vroeg-Eoceen, met name tussen 55 en 52 miljoen jaar geleden. De Formatie van Kortrijk bestaat uit mariene, hoofdzakelijk kleiige afzettingen met weinig macrofossielen. De Formatie van Kortrijk wordt opgesplitst in het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen, en het Lid van Aalbeke dat het laatst werd afgezet. Het Lid van Aalbeke bestaat uit een homogene blauwe zware klei.¹ Deze stijve kleien van het Lid van Aalbeke hebben een maximale dikte van 13 meter.² Dit kan voor een slechte drainage van de ondergrond zorgen, wanneer deze sedimenten ondiep aanwezig zijn of zelfs dagzomen. Op basis van de isohypsen bevindt de top van deze gelaagdheid (Aalbeke) zich binnen het onderzoeksgebied op circa +8 meter TAW, wat in vergelijking met de data uit de DHM impliceert dat de tertiaire afzettingen zich binnen het onderzoeksgebied op gemiddeld 12 meter onder het maaiveld bevinden. Deze 12 meter sediment bovenop de tertiaire gelaagdheden zijn de quartaire sedimenten, dewelke in een volgend hoofdstuk aan bod komen. Voor het onderzoeksgebied zelf heeft de aanwezigheid van deze tertiaire sedimenten dus weinig invloed op het archeologisch kennispotentieel. Het zijn vooral de quartaire gelaagdheden die de mens in het verleden heeft waargenomen, op basis waarvan het gebruik van het land sterk is beïnvloed.

¹ Matthijs J., 2002. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 27-28-36, Provenleper-Ploegsteert, Geological Service Company bvba.*

² Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen, Academia Press, Gent.*

1.2 Quartair geologisch

Op de quartair geologische kaart staan de bodemtypes weergegeven die afgezet zijn in het quartaire tijdvak (onderverdeeld in het Pleistoceen en het Holocene, respectievelijk voor en na de laatste ijstijd), met name vanaf 2,58 miljoen jaar geleden tot op heden. Deze afzettingen zijn meestal vrij ondiep aan de oppervlakte aanwezig en zijn in grote mate bepalend voor menselijke activiteiten zoals landbouw, veeteelt, enzovoort.

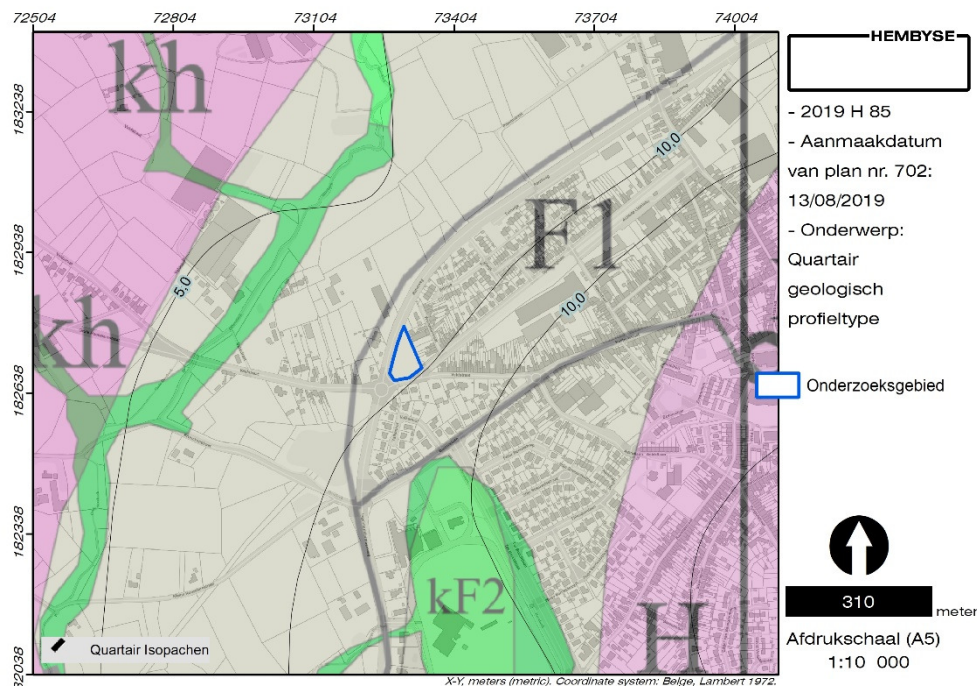

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op de quartair geologische kaart (1/200.000).

Het onderzoeksgebied staat ingekleurd als zijnde profieltype 3, dat in theorie bestaat uit twee karteereenheden die boven elkaar zijn afgezet. Aan de basis van deze afzettingen bevinden zich fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw). Deze worden afgedekt door een pakket eolische afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), of mogelijk uit het Vroeg-Holocene (ELPw). Ter hoogte van het onderzoeksgebied betreft het fijne afzettingen van zand tot zandleem door polaire winden uit de laatste ijstijd. De onderste fluviatiele afzettingen kunnen ook afgedekt zijn geweest door hellingsafzettingen uit het quartair (HQ) of door een combinatie van deze hellingsafzettingen en de voornoemde eolische afzettingen.

Dit is een veralgemeende situatie en uitsluitsel over de aan- of afwezigheid hiervan wordt geboden door de samengestelde quartair profieltypekaart te bekijken. Deze laat immers toe de quartaire data op een grotere schaal, en dus meer in detail, te lezen.

Op deze kaart bevindt het onderzoeksgebied (terug te vinden op kaartblad 21) zich binnen het gekarteerde profieltype F1.³

Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/50.000). Onder: een kilometersbreed verwilderd rivierensysteem.

Profieltype F1⁴ komt neer op fluvio-periglaciaal sediment, in het Weichseliaan ontsloten, zonder niveo-fluviale deklaag (sediment van de rivier dat niet afgedekt is met sediment door wind, nvdr.). Dit sedimentpakket omvat twee afzonderlijke zandige lithosomen die op veel plaatsen gescheiden zijn door het fluvioperiglaciaal lemig complex. Het onderste zandig complex bestaat overwegend uit zwak glauconiethoudend middelmatig fijn tot middelmatig grof zand met grover grind en schelpresten in de bijmenging. Dit complex correleert met de zogenaamde afzetting van Eke. Het bovenste zandige complex wordt gekenmerkt door middelmatig fijn zand, met laminae van middelmatig zand. Er komen sporen van cryoturbatie en/of vorstwiggen voor. Deze sedimenten zijn gevormd als afzettingen

³ De Moor G., 1997. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt, Gent.

⁴ De Moor G., 1997. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt, Gent.

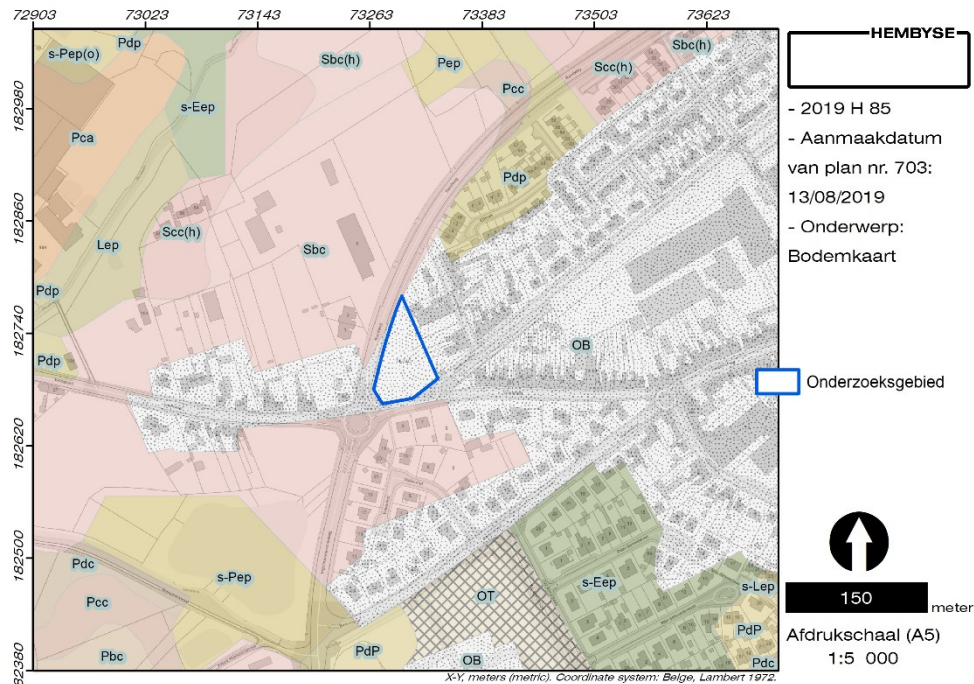
van een verwilderde Leie-arm en dit in periglaciale omstandigheden tijdens het Weichseliaan. Dit correleert met de afzetting van Dendermonde. De huidige loop van de Leie bevindt zich in vogelvlucht slechts 5 kilometer van het huidige onderzoeksgebied, wanneer men voorbeelden als het verwilderd rivierensysteem van de Mackenzie rivier in Canada of de Skeiðarársandur in IJsland neemt, dan is het duidelijk dat een dergelijk rivierensysteem al snel 40 tot 50 kilometer breed kan worden. Dergelijke rivieren zijn (onder glaciale of periglaciale omstandigheden) een groot deel van het jaar bevroren en in de zomermaanden wordt smeltwater met ontzagwekkende hoeveelheden sediment stroomafwaarts vervoerd. Dit creëert een onbewoonbaar landschap, waarbij de mens naar de hogere oevers trekt om zich te vestigen.

Samenvattend kan gesteld worden dat de gegevens van de quartair geologische profieltypekaart overeen komen met deze van de quartair geologische kaart, maar deze wel wat scherp stellen. De kaart met een grotere schaal toont immers aan dat er geen sprake is van eolische pakketten uit het Weichseliaan en/of Vroeg-Holoceen, noch van Holocene hellingsafzettingen.

Dit betekent dat er geen Holocene afzettingen zijn en dat de antropogene lagen zich onmiddellijk op de Pleistocene sequentie bevinden.

1.3 Bodemkaart van België

De menselijke activiteiten hebben zich sinds jaar en dag toegespitst op landbouw en veeteelt en in die optiek zijn de bodems in België geïnvventariseerd naar - voornamelijk- de bodemtextuur en de vochtigheid, met het oog op een duidelijk beeld van waar welke gewassen geteeld kunnen worden.

Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.

Het volledige onderzoeksgebied wordt gekarteerd als bodemtype OB, wat neerkomt op bebouwde gebieden. De omliggende gebieden staan gekarteerd als variaties op bodemseries S, P, L en E. De aanwezigheid van deze bodemtypes wordt verklaard door de topografische situering: de zandige hoogtes worden in hoofdzaak gekenmerkt door een bodem van lemig zand (S) en zandleem (P); terwijl de lager gelegen alluviale gronden eerder gekenmerkt worden door een zandlemige (L) tot kleiige (P) bodem. Gezien de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied kan men dus een droge lemige zandbodem verwachten.

Een aanvullende dataset die uit de bodemkaart kan worden gegenereerd, is een kaart van de drainageklassen binnen het onderzoeksgebied. Samen met de bodemsamenstelling geeft dit een beeld van de infiltratiegevoeligheid van de bodem (waar het infiltreren van hemelwater-verzamelaan voor regen, sneeuw en hagel- wel of niet mogelijk is). De infiltratiegevoeligheid heeft een grote impact op de waarneming van de bruikbaarheid van de bodem. In mensentaal betekent dit dat de kaart aangeeft welke bodems (te) nat en welke (te) droog zijn. Op bodems

die slecht infiltreren, zijn menselijke activiteiten doorgaans moeilijker, of laten deze weinig archeologische sporen na (behalve in uitzonderlijke gevallen).

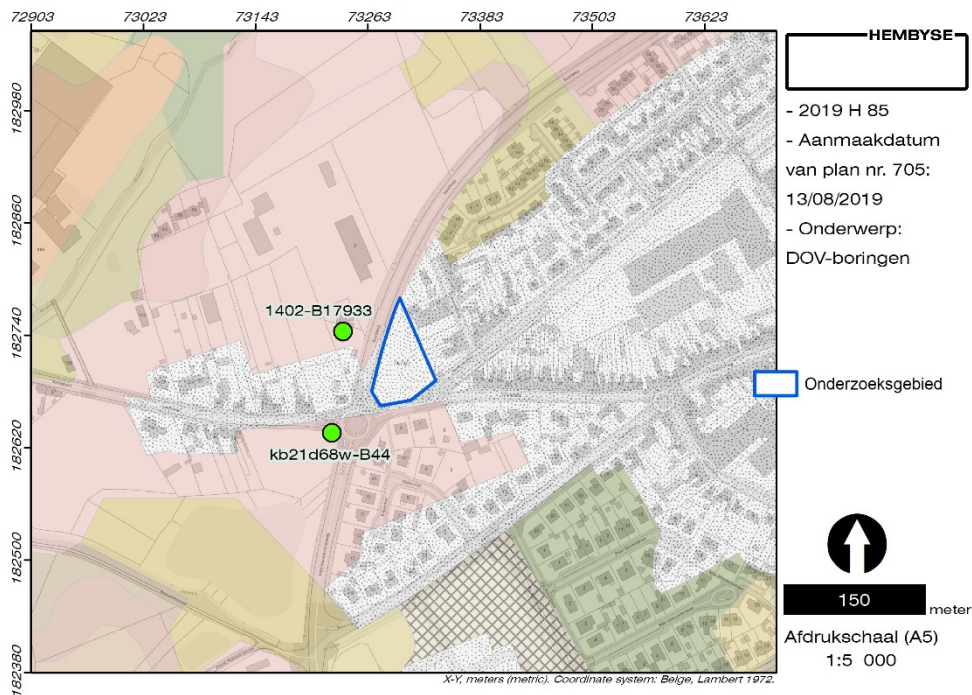
Figuur 5. Aanduiding van de drainageklasse binnen het onderzoeksgebied.

Aangezien het onderzoeksgebied zich binnen een bebouwde zone bevindt, is er geen informatie voorhanden met betrekking tot de waterhuishouding. Wel kan op basis van de omliggende percelen en de landschappelijke ligging ten opzichte van de vallei van de Devebeek gesteld worden dat de lager gelegen gebieden nabij de verschillende beken gekenmerkt worden door drainageklasse d of e-f, wat neerkomt op natte, matig gleyige tot zeer nat, zeer sterk gleyige bodems met een reductiehorizont. De hoger gelegen gronden worden gekarteerd als drainageklasse b of c, wat neerkomt op (vrij) droge, zwak tot niet gleyige bodems. Binnen het onderzoeksgebied kan aldus een vrij droge, niet gleyige bodem verwacht worden die hoogstwaarschijnlijk natter, en dus meer gleyig wordt naarmate het terrein daalt naar de Devebeek toe.

Op basis van boringen die in het verleden in de nabijheid gezet zijn, kan nagegaan worden of de hier vooropgestelde verwachting klopt, dan wel moet bijgesteld worden.

1.4 Gekende boringen⁵

In de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn reeds enkele boringen uitgevoerd, zij het niet met archeologische doeleinden in gedachten. Het zijn eerder sonderingen voor het bepalen van draagkracht of samendrukbaarheid.

Figuur 6. Situering van DOV-boringen ten opzichte van het onderzoeksgebied.

Er bevinden zich slechts twee boringen in de onmiddellijke nabijheid van het onderzoeksgebied. Daarenboven wordt slechts melding gemaakt van een pakket “zand” of een pakket “quartaire afzetting” waardoor deze boringen nauwelijks aanvullende informatie aanleveren met betrekking tot de te verwachten bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied.

Op basis van deze aardkundige gegevens, in combinatie met de historische data die verder aan bod komen, werd besloten om enkele controleboringen te plaatsen.

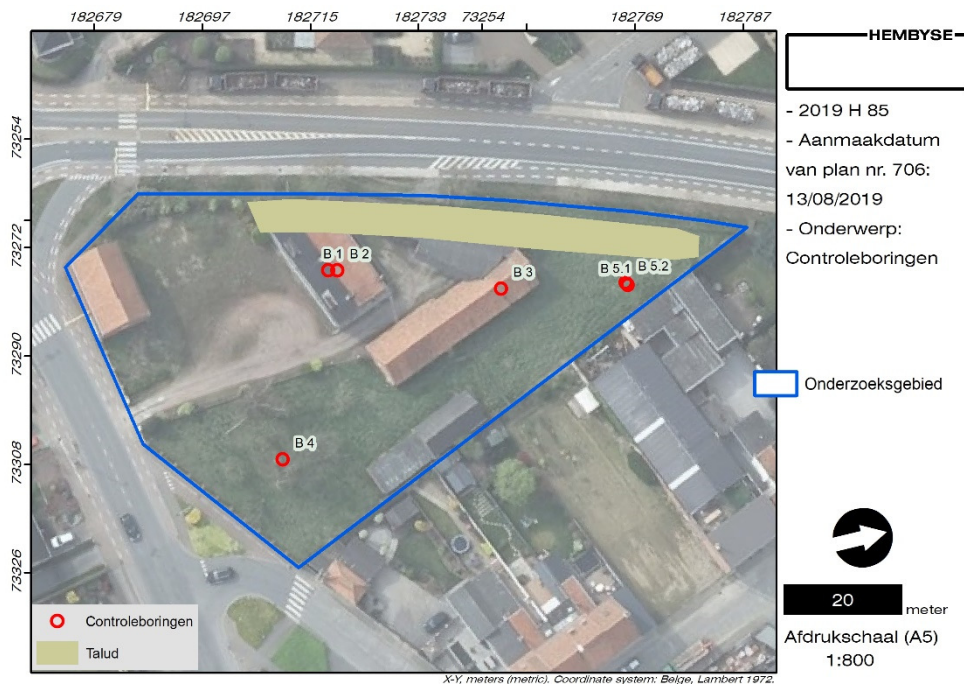
1.5 Controleboringen

Volgend op het plaatsbezoek werden binnen het onderzoeksgebied vijf controleboringen uitgevoerd. De controleboringen zijn meer uitvoerig beschreven dan volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 noodzakelijk is, dit heeft een kwalitatief product tot doel. Voor de foto's en boorkolommen wordt naar de bijlage verwezen. Het doel van de controleboringen is echter een inzicht te verkrijgen in mogelijk aanwezige verstoringen in de ondergrond en de dikte van de

⁵ www.dov.be

teelaarde. Er werd dus tot een beperkte diepte (tot er zekerheid was dat het “moedermateriaal”⁶ was aangesneden) geboord. Indien een ondoordringbare laag werd aangetroffen, werd getracht om binnen een straal van 1 meter een tweede keer te boren.

De controleboringen vervangen geen landschappelijke boringen en indien uit de aardkundige data (cf. supra) blijkt dat er kans is op het aantreffen van afgedekte paleo-horizonten, dient dit middels landschappelijke boringen te worden onderzocht (zie Programma van Maatregelen).

Figuur 7. Situering van de controleboringen binnen het onderzoeksgebied ten opzichte van de orthofoto uit 2014.

Op de bodemkaart van België staat de bodem binnen het onderzoeksgebied gekarteerd als type “OB)”, wat neerkomt op bebouwde gronden. De orthofoto uit 2014 toont duidelijk aan welke bebouwing zich binnen het onderzoeksgebied bevond. Het oprichten van deze constructies, alsook de afbraak ervan hebben een sterke impact gehad op de bestaande bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied. Er werd voor gekozen om in eerste instantie enkele controleboringen in te planten ter hoogte van de zones waar zich tot voor kort een gebouw bevond om na te gaan in welke mate de bodem hier verstoord is. Tevens werden enkele controleboringen geplaatst in zones waar geen bodemverstoring verwacht werd teneinde een vergelijking te kunnen maken met de natuurlijke bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied.

⁶ Het “moedermateriaal” wordt beschouwd als dit deel van de bodem dat geen directe antropogene invloeden heeft ondergaan. Dit verschilt echter sterk van bodem tot bodem.

Boringen 1 en 2 werden uitgevoerd ter hoogte van het voormalige centrale woonhuis, met als doel de eventuele verstoring van het gebouw en de afbraakwerken vast te stellen. De boringen dienden te worden gestaakt op een diepte van slechts 30 centimeter onder maaiveld, omwille van een ondoordringbare laag/puin.

Figuur 8. Terreinopname van Boringen 1 en 2.

Verschillende pogingen in dezelfde zone leidden tot eenzelfde resultaat en er kan worden besloten dat de zone van het voormalige woonhuis grondig is verstoord. De bodem in deze zone bestaat uit een antropogeen pakket zeer droog fijn zand met bouwpuin in de bijmenging. Opvallend is de aanwezigheid van voegmortel op basis van cement, wat wijst op een datering in de 20^e eeuw.

Boring 3 werd geplaatst ter hoogte van een langwerpige schuur die naast het hoofdgebouw heeft gestaan. Dergelijke schuren zijn niet per se diep gefundeerd (met in theorie minder verstoring bij een eventuele afbraak, nvdr.), daarom werd gekozen voor een controleboring in deze zone.

11

Figuur 9. Terreinopname van Boring 3.

De bodemopbouw in deze boring blijkt eveneens sterk verstoord te zijn, er is sprake van een zeer droog en zeer fijn zand, met een bijmenging van recent bouwpuin. Deze antropogene laag reikt tot een diepte van 90 centimeter onder maaiveld. De begrenzing met het onderliggende onverstoord sediment is zeer abrupt, waardoor kan worden besloten dat er geen sprake meer is van een natuurlijke bodemopbouw. Het onverstoord sediment is een gevlekt zandig alluviaal sediment, zonder duidelijke bijmenging.

Boring 4 werd geplaatst in een zone die ogenschijnlijk onbebouwd was gebleven en waar op de luchtfoto's sprake leek te zijn van een tuin met enkele bomen. Deze

boring had als doel een onverstoord (i.e. de teelaarde en een overgang naar de natuurlijke bodemopbouw) bodemprofiel ter vergelijking te genereren.

Figuur 10. Terreinopname van Boring 4.

Ondanks de situering in een voormalige tuin werd een bodemopbouw aangetroffen die zeer vergelijkbaar was met deze van boring 3. Er is sprake van een antropogeen pakket zeer droog fijn zand met een bijmenging van bouwpuin, dat op een diepte van 85 centimeter op een onverstoord alluviaal zand ligt. Ofwel zijn de bomen in deze tuinzone hardhandig uitgegraven geweest, ofwel is er sprake van een algehele verstoring van het terrein. Wat er ook van zij: ook in deze zone was de bodem sterk verstoord.

Boring 5 tenslotte werd geplaatst in de meest noordelijke hoek van het terrein, tevens in een zone waar geen gebouwen gekarteerd waren.

Figuur 11. Terreinopname van Boring 5.

Het bleek echter, verschillende pogingen (B5.1 en B5.2 zijn opgemeten, de overige pogingen niet) ten spijt bleek het in deze zone niet mogelijk om dieper dan 65 centimeter onder het maaiveld (manueel) te boren. Er bleek een ondoordringbare laag puin aanwezig te zijn, die naar analogie met boringen 3 en 4 vermoedelijk getuigt van een verstoring van de bodem tot een diepte van 80-90 centimeter onder het maaiveld.

Uit deze controleboringen kan dus besloten worden dat de top van de quartaire sedimenten en de daarin ontwikkelde Holocene bodem door recente bewoning- en afbraakwerken is verstoord (minstens 65 tot 90 centimeter onder maaiveld). In combinatie met de bodemkaart moet worden besloten dat de laat-Pleistocene en vroeg-Holocene bodems (en het daarin vervatte bodemarchief) volledig verdwenen

zijn en dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren hiermee drastisch wordt verminderd.

2 Tussentijds besluit

De aardkundige data wijzen op een situatie waarbij aan het einde van het Pleistoceen en het begin van het Holoceen de top van de Pleistocene afzettingen aan de oppervlakte aanwezig was. Dit betekent dat de sporen van de eerste bewoners van het gebied na de laatste ijstijd, zich vlak aan de oppervlakte zouden moeten bevinden en dat latere sporen (grondsporen occupatie vanaf het Neolithicum) zich in de Holocene bodems zouden moeten bevinden, net onder de teelaarde (indien het gebied tot landbouwgrond was omgezet). Er zijn immers geen aanwijzingen voor afgedekte paleo-horizonten, waardoor de sedimenten en de bodems waarin archeologische sporen aanwezig zouden kunnen zijn, zeer kwetsbaar zijn.

Uit de aardkundige gegevens en de controleboringen blijkt echter dat door de aanwezige bebouwing en daaropvolgende afbraakwerken de bodemopbouw tot een diepte van 65 – 90 centimeter onder het maaiveld verstoord is. Er is sprake van een recent antropogeen pakket dat rechtstreeks op de Pleistocene sedimenten ligt. Indien de historische of archeologische data geen aanvullende gegevens bieden over eventueel diep bewaarde archeologische sporen of structuren, lijkt de kans op een bewaard bodemarchief binnen het huidige onderzoeksgebied zeer klein.

Algemeen kan worden besloten dat:

- Er in de bodemkaart en de bestaande aardkundige data geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van afgedekte oude maaiveldniveaus binnen het projectgebied: de antropogene horizonten liggen immers rechtstreeks op de Pleistocene sedimenten !
- Er bijgevolg geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van begraven paleo-bodems (door Holocene processen afgedekte niveaus of B-horizonten, ...), waardoor er geen kans is op het aantreffen van steentijdartefactensites (uit de overgang van het Laat-Pleistoceen naar het Holoceen, bijvoorbeeld Mesolithische sites).
- De recente verstoring van de bodem afbraakwerken reikt voldoende diep in het sediment om de bewaring van sporensites (grondsporen) uit te sluiten. Met andere woorden: de kans op een bewaard bodemarchief van sporensites is zeer klein.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

De Moor G., 1997. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt*, Gent.

Matthijs J., 2002. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 27-28-36, Proven-leper-Ploegsteert*, Geological Service Company bvba.

Sys C., 1973. *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Anzegem 84W*, Centrum voor Bodemkartering, Brussel.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 7

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op de quartair geologische kaart (1/200.000).	4
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/50.000). Onder: een kilometersbreed verwilderd rivierensysteem.	5
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.	7
Figuur 5. Aanduiding van de drainageklasse binnen het onderzoeksgebied.	8
Figuur 6. Situering van DOV-boringen ten opzichte van het onderzoeksgebied.	9
Figuur 7. Situering van de controleboringen binnen het onderzoeksgebied ten opzichte van de orthofoto uit 2014.	10
Figuur 8. Terreinopname van Boringen 1 en 2.	11
Figuur 9. Terreinopname van Boring 3.	11
Figuur 10. Terreinopname van Boring 4.	12
Figuur 11. Terreinopname van Boring 5.	12

ONDERZOEK:

Meulebeke, Veldstraat 74

ONDERDEEL

8

Assessment van historische data

INHOUDSOPGAVE

1	Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving	2
1.1	Algemene historische situering.....	2
1.2	Evolutie van het gebied op basis van kaarten en luchtfoto's.....	7
1.2.1	Atlas van Ferraris (1777)	7
1.2.2	Atlas der Buurtwegen (1840)	9
1.2.2.1	Popp-kaarten (1830 – 1842)	11
1.2.3	Vandermaelen kaarten (1846-1854).....	12
1.2.4	Topografische kaart NGI, 1873.....	13
1.2.5	Topografische kaart NGI, 1969.....	14
1.2.6	Orthofoto uit 1990.....	16
1.2.7	Orthofoto uit 2018.....	18
2	Tussentijds besluit.....	19
3	Bibliografie voor deel 8.....	20
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 8.....	21

1 Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving

1.1 Algemene historische situering

De historische situering van het onderzoeksgebied valt samen met de algemene historische situering van het dorp Meulebeke¹.

Het dorp ontwikkelde zich rondom enkele belangrijke verbindingswegen die vermoedelijk een oorsprong vinden in de Romeinse periode. Zo gaat de huidige Bruggesteenweg (N50), die de westzijde van de gemeente van zuid naar noord doorsnijdt, mogelijk terug op een Romeinse heirweg die Kortrijk met de huidige stad Brugge verbond. Twee kleinere verbindingswegen die door het dorp lopen en elkaar kruisen ter hoogte van de huidige Plettinckplaats, zouden eveneens teruggaan op een Romeins tracé. Tot slot zou ook de Vijfstraat vermoedelijk een Romeinse oorsprong kennen. Geen van al deze vermeende Romeinse structuren zijn reeds archeologisch bevestigd.

In de 6e eeuw krijgt de kerkelijke organisatie in de “pagus Memicus”, de Vlaamse gouw waartoe de streek behoort, vaste vorm met de oprichting van bisdommen die in parochies worden ingedeeld. Meulebeke ressorteert onder het bisdom Doornik en behoort tot de dekenij Roeselare. Algemeen wordt aangenomen dat de streek tussen de Schelde en de zee -en dus ook Meulebeke- tegen het einde van de 7^e eeuw grotendeels gekerstend was. Dit wordt bevestigd door een tekst over het leven van de Heilige Amandus, de prediker die werkzaam was in dit gebied en naar wie de patroonheilige van de hoofdkerk verwijst. De eerste bidplaats, vermoedelijk opgetrokken in hout en leem, wordt vermoedelijk in de 7^e eeuw opgericht ter hoogte van het knooppunt van verschillende verbindingswegen. Deze plaats zal zich geleidelijk aan ontwikkelen tot dorpsplein. De eerste stenen kerk van Meulebeke is een Romaanse, driebeukige hallenkerk met vieringtoren die vermoedelijk dateert van 1100 en omgeven wordt door een kerkhof.

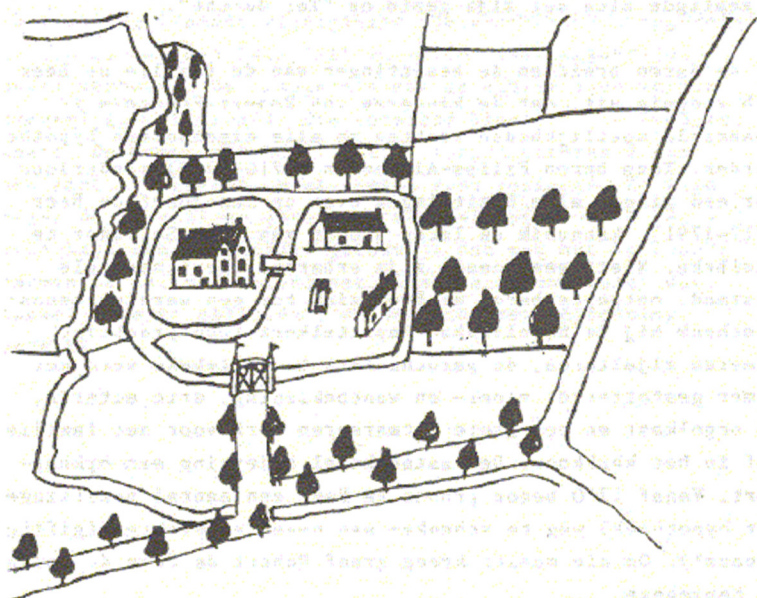
Het West-Vlaamse dorp wordt voor het eerst vermeld in 1112 als “Molenbeke”², wat etymologisch verklaard kan worden als een nederzetting met een molen aan een beek, met name op de linkeroever van de Devebeek. In de loop van de Middeleeuwen wordt het moerasgebied rond de (Oude) Devebeek en de Lapperbeek geleidelijk drooggelegd (cf. §Hydrografische situering).

Meulebeke was, evenals Ingelmunster, een oud bezit van de Heren van Dendermonde, gelegen in de Kasselrij Kortrijk en onderworpen aan de Roede van Tielt. Het dorp vormt hierbij, na Tielt, de grootste parochie, die bovendien vrij snel tot bloei komt. “Ter Borcht” is de hoofdheerlijkheid van Meulebeke, die door huwelijk in het bezit komt van het Huis van Bethune (circa 1215). “Ter Borcht” is vermoedelijk

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Meulebeke [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122150> (geraadpleegd op 18 maart 2019).

² <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/query/?find=meulebeke&field=lem>

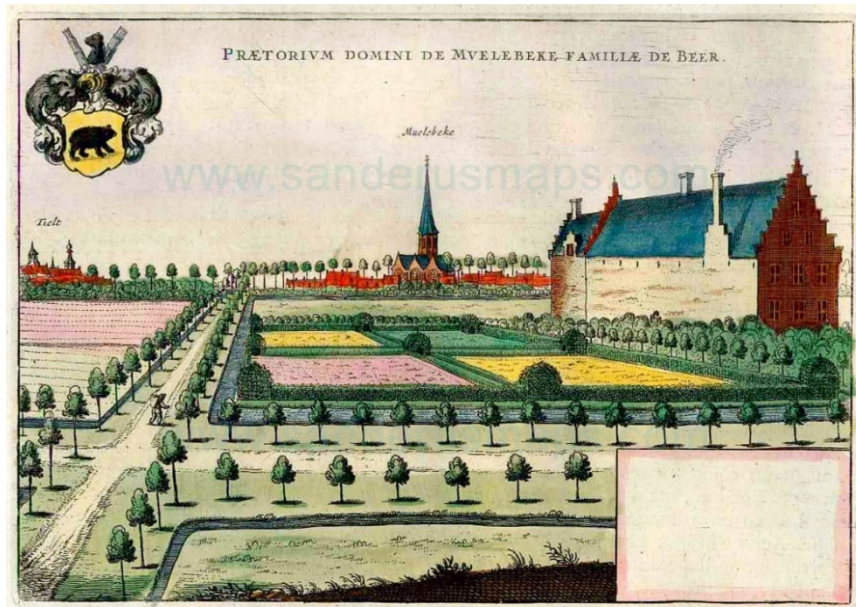
in oorsprong een bescheiden herenwoning op een omwalde motte met neerhof. Deze site bevindt zich op 350 meter ten zuiden van het projectgebied, nabij de Devebeek.

Figuur 1. Zicht op het domein "Ter Borch" in het landboek van 1654.³

Na het geslacht de Bethune verandert de heerlijkheid dikwijls van eigenaar. Op het einde van de 15^e eeuw komt ze in handen van het geslacht de Beer en dit tot op het einde van de 18^e eeuw. De familie zal een belangrijke stempel drukken op de Meulebeekse geschiedenis, getuige onder andere het familiewapen dat in het wapenschild van de gemeente is opgenomen.

³ <http://www.viloskoop.be/05heren.htm>, zie ook Demarrez 2009.

Figuur 2. Zicht op het kasteel "Ter Borch" door A. Sanderus (tweede kwart 17^e eeuw).⁴ Linksboven is het wapenschild van het geslacht de Beer afgebeeld.

Vanaf de 14^e eeuw speelt de Mandelvallei een belangrijke rol in de vlasindustrie, waardoor ook Meulebeke vele vlasvelden telt. De plaatselijke linnenwevers bevoorraden zich op de Tieltsse markt en de koopmannen trekken met hun linnen voornamelijk naar Brugge. Tijdens de 16^e eeuw komt de vlas- en linnenindustrie in de Mandelstreek tot grote bloei. Nabij de Sint-Amanduskerk bevindt zich zelfs, midden in het dorp, een linnenblekerij. Een tweede blekerij bevindt zich ten noordoosten van de dorpskern, langsheen de huidige Blekerijstraat.

In de 18^e eeuw, onder het bestuur van Maria-Theresia, worden verschillende grootschalige wegenis- en infrastructuurwerkzaamheden uitgevoerd ter verbetering van de verbinding van het dorp met de nabijgelegen dorpen en steden. Aldus wordt de Romeinse heirweg tussen Kortrijk en Brugge, die Meulebeke in het westen snijdt, rechtgetrokken met de aanleg van de Bruggesteenweg in 1750-1752. Tussen 1774 en 1778 wordt ook de steenweg naar Tiel hersteld en rechtgetrokken.

Het economische leven blijft in de 19^e eeuw bijna volledig beperkt tot de landbouw en de linnennijverheid. In de tweede helft van de 19^e eeuw gebeurt de geleidelijke modernisering van de industrie, met als voornaamste nijverheden de handweef- en kannijverheid. En ook in de 20^e eeuw blijft de tewerkstelling het grootst in de textielnijverheid. Naast vele handwevers zijn ook spinnerijen, ververijen en enkele belangrijke weverijen aanwezig, waaronder ook Libeco in de Tielstraat, opgericht door Paul Libeert in 1864.

⁴ <https://www.sanderusmaps.com/detail.cfm?c=13947>

De Eerste Wereldoorlog begint te Meulebeke met de inval van het Duitse leger op 15 augustus 1914, waarna een *Ortskommandantur* wordt opgericht in de dorpskern. Fabrieken worden ontruimd en als voorraadschuren benut, terwijl de soldaten worden ingekwartierd bij de burgers thuis. De gemeente kent in 1917-1918 de zwaarste bezettingsperiode met als zenit de hevige gevechten tussen de terugtrekkende Duitsers en de aanrukkende Franse troepen aan het einde van de oorlog.

Figuur 3. Franse soldaten van het 166 RI die Meulebeke bevrijd hebben. Let op de -ietwat kloekere- derde soldaat van rechts op de foto, hij draagt twee Chauchat lichte mitrailleur-magazijnen op zijn lichaam.

Op 16 oktober 1918 wordt de spoorweg op verschillende plaatsen gedynamiteerd door de Duitsers, net als de Bruggesteenweg die als strategische noord-zuidas Kortrijk met Brugge verbindt. Twee dagen later vindt de zogenaamde “Strijd om Meulebeke” plaats waarbij voornamelijk het centrum en de Statiestraat getroffen worden. Zware gevechten vinden plaats nabij Marialoop en de achterliggende Ketelberg en de Haantjeshoek, waar verschillende mitrailleursnesten worden geïnstalleerd.

Na de Eerste Wereldoorlog kent de bouwnijverheid een grote expansieperiode, onder andere met de oprichting van sociale woningen.

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog wordt een groot deel van de Belgische troepen gehuisvest in Meulebeke, onder meer met batterijen op de wijk de Paanders. Op 26 en 27 mei 1940 wordt de “Slag om Meulebeke” uitgevochten. Opnieuw loopt voornamelijk het dorpscentrum schade op. De Statiestraat wordt het zwaarst getroffen door een luchtbombardement waardoor ze ontoegankelijk wordt voor alle verkeer.

Figuur 4. De infrastructuur van Meulebeke was volledig vernield (foto met dank aan L. Van De Sijpe, Bunkergordel).

Opnieuw volgt een zware bezettingsperiode, die tot 1944 duurt. Bij de bevrijdingsoperatie wordt de gemeente op 25 juli 1944 tot tweemaal toe gebombardeerd, waarbij voornamelijk het dorpscentrum en het gehucht Marialoop worden getroffen. Op 8 september 1944 wordt Meulebeke door Poolse troepen bevrijd.

Vervolgens groeit Meulebeke uit tot een gemeente waar, naast enkele nieuwe industrieën, voornamelijk de landbouw en de textiel een belangrijke rol spelen.

Men kan besluiten dat er in de vroege 12^e eeuw op de linkeroever van de Devebeek al sprake is van een dorp of een nederzetting. Dit betekent dat er ten minste in de 11^e eeuw al bewoning was. In hoeverre deze bewoning zich over de naburige velden en beemden uitstreckte, is niet duidelijk en hiervoor moet naar de archeologie worden teruggegrepen (cf. §CAI in deel 9 van de archeologienota). Meulebeke is doorheen haar rustige geschiedenis een vrij ruraal dorp gebleven.

1.2 Evolutie van het gebied op basis van kaarten en luchtfoto's

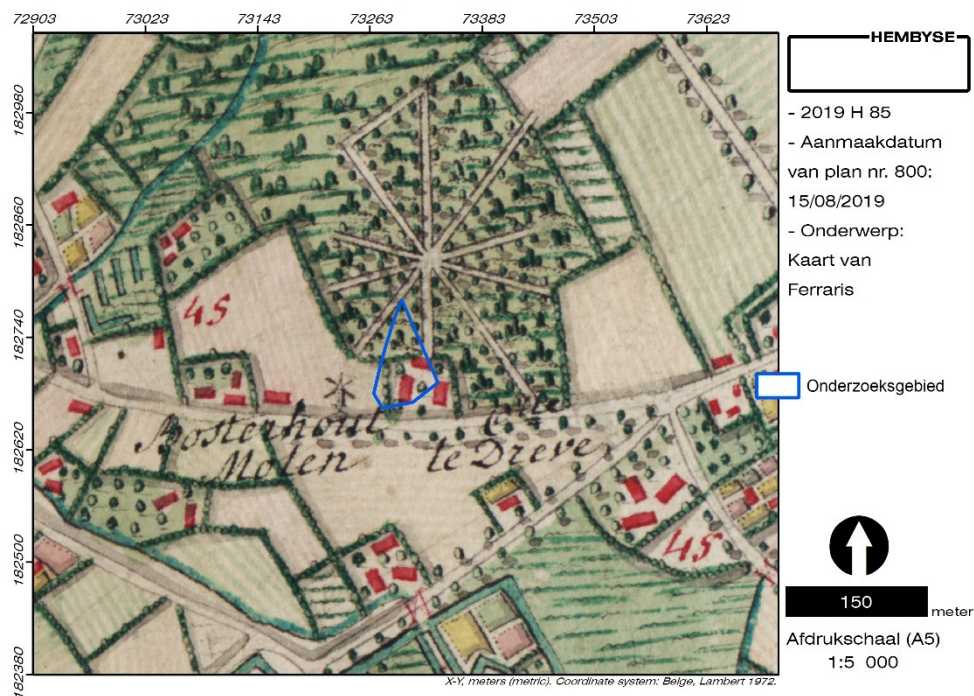
Om de archeologische waarde van het onderzoeksgebied in te schatten wordt in onderstaand hoofdstuk historisch kaartenmateriaal onderzocht. Het oudste kaartenmateriaal waarop het onderzoeksgebied herkenbaar gekarteerd is, dateert uit het midden van de 18^e eeuw.

1.2.1 Atlas van Ferraris (1777)

Voor een zicht op de situatie in de 18^e eeuw moet worden teruggegrepen naar de Atlas van Ferraris, de verzameling van militaire stafkaarten uit het einde van de 18^e eeuw. Deze kaarten geven een goed beeld van België in die periode. Het onderzoeksgebied komt voor op het ouder kaartenmateriaal van Frickx, maar er is onvoldoende detailwerking om zinvolle uitspraken te kunnen doen. Het onderzoeksgebied komt niet voor op het kaartenmateriaal van Villaret (medio 18^e eeuw).

De kaart van Ferraris kwam tot stand in opdracht van keizerin Maria-Theresia en keizer Jozef II. Onder leiding van generaal Joseph-Jean François graaf de Ferraris werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst systematisch en grootschalig gekarteerd. Op onderstaand uittreksel uit de kaart van Ferraris is de noordelijk gelegen toegangsdreef naar het kasteeldomein van “Ter Borcht” duidelijk zichtbaar. Via een brugje over de Devebeek -die de omgrachting van het domein voedt- bevond zich oorspronkelijk een kleine weg -de verdwenen Brielstraat- die in noordelijke richting naar de Veldstraat lag en de alhier gelegen aan het kasteel toebehorende Borchtmolen⁵, die op de kaart van Ferraris verkeerdelijk staat weergegeven als de “Bosterhout Molen”. Het betrof een houten staakmolen met open voet die voor het eerst vermeld wordt in 1433 en omstreeks 1937 gesloopt werd na stormschade.

⁵ <http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?nummer=3114>

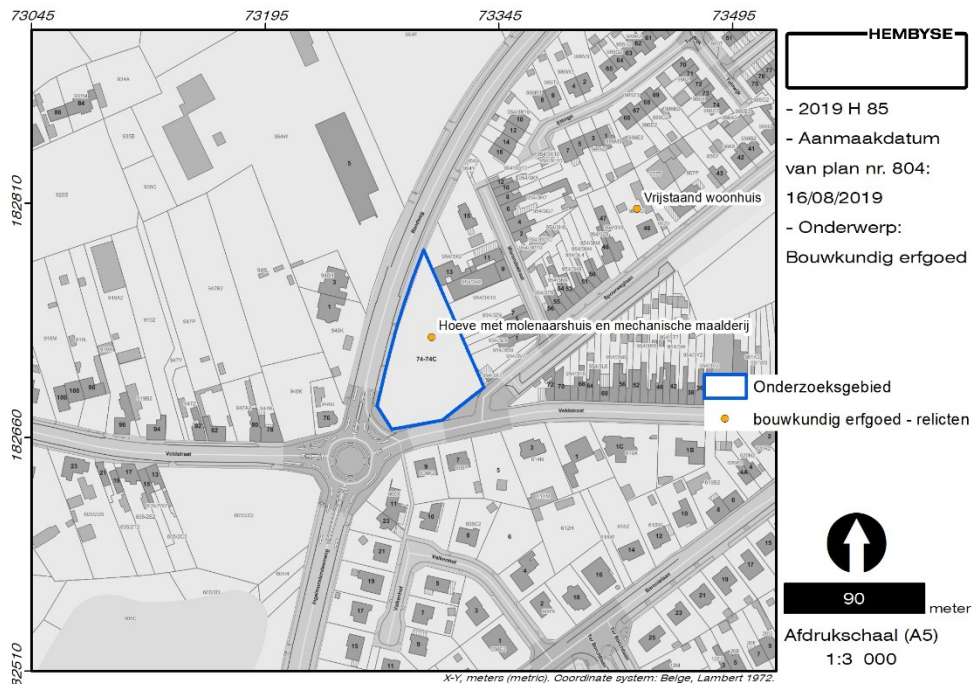

Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.⁷ Onder: 17^e- eeuws sfeerbeeld van een jachtpark.

⁶ JAN II BRUEGHEL, *De Aartshertogen op wandel in het park van het paleis. Tussen 1609 en 1621.*

⁷ <http://www.geopunt.be/>

Het onderzoeksgebied zelf bevindt zich ten dele binnen de eveneens aan de kasteel toebehorende “warande” of jachtpark. In het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied is sprake van een hoeve met verschillende gebouwen in een U-vormige opstelling. Het betreft het woonhuis en bijhorende bijgebouwen van de molenaar.⁸

Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Inventaris Bouwkundig Erfgoed.⁹

Het complex is opgenomen in de Inventaris Bouwkundig Erfgoed en ondergaat enkele wijzigingen doorheen de tijd.

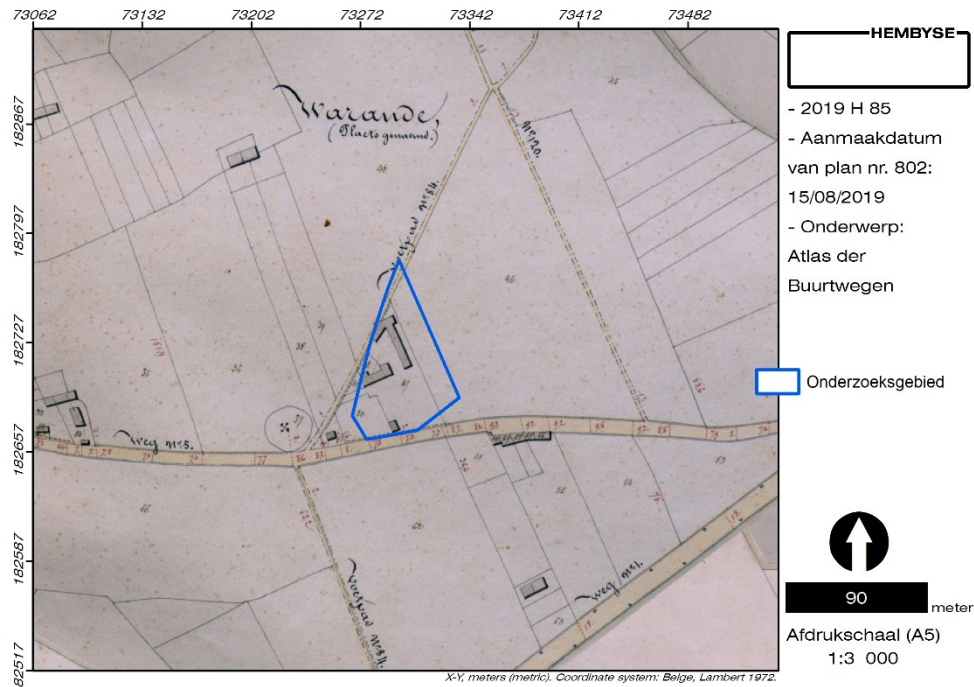
1.2.2 Atlas der Buurtwegen (1840)

Op het kaartenmateriaal van de Atlas der Buurtwegen staat het onderzoeksgebied zeer gedetailleerd weergegeven. De noordwestelijke grens wordt gevormd door de toenmalige “Voetpad n° 84” waarvan het tracé ten dele terug te vinden is in de huidige Randweg (of N399) en waarvan het zuidelijke uiteinde de verbinding vormt tussen het kasteeldomein en de Borchtmolen. Het jachtpark staat als toponiem weergegeven en het is aannemelijk dat dit park en het landgoed na het einde van het Ancien Régime opgedeeld, verkaveld en/of verkocht is geweest.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Hoeve met molenaarswoning en mechanische maalderij [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/90264> (geraadpleegd op 16 augustus 2019).

⁹ <http://www.geopunt.be/>

Aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied wordt de huidige Veldstraat weergegeven als “Weg n° 5”. Op de hoek van deze straat en de voetwegel wordt de Borchtmolen nog steeds weergegeven.

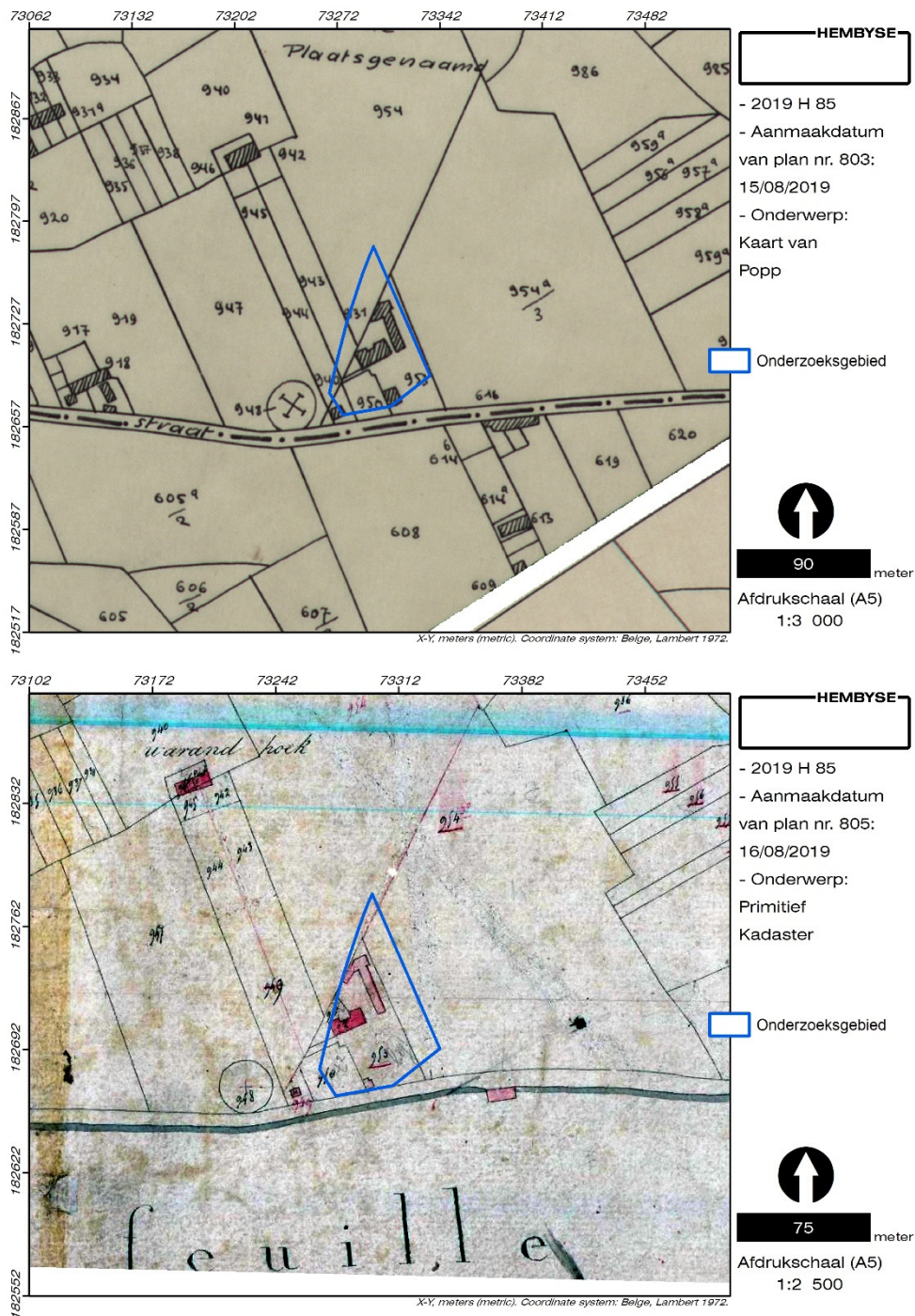
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.

Binnen het onderzoeksgebied heeft de vormgeving van het gebouwencomplex enkele wijzigingen ondergaan. Er is sprake van een woonhuis waarvan de lange gevel min of meer parallel aan de Veldstraat ligt. Haaks hierop bevindt zich een langwerpig bijgebouw dat als stalling geïnterpreteerd kan worden. ten zuiden van deze gebouwen bevinden zich twee kleine bijgebouwtjes, waarvan één zich buiten het onderzoeksgebied bevindt en gesitueerd moet worden ter hoogte van het huidige rond punt.

De situatie op de Atlas der Buurtwegen wordt gereflecteerd in het primitief kadaster en de Popp-kaarten.

1.2.2.1 Popp-kaarten (1830 – 1842)

Circa vijftig jaar na de opmaak van de Atlas van Ferraris verscheen voor onze gewesten een eerste versie van het kadasterplan, waarmee heden nog steeds gewerkt wordt. Deze plannen werden in het begin van de jaren 1830 opgemaakt en geven dan wel geen beeld van het landgebruik, maar wel van perceelsindelingen en infrastructuur.

Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaarten van Popp (boven) en het Primitief Kadaster (onder).

Deze kaart geeft exact dezelfde indeling weer als de Atlas der Buurtwegen, maar geeft de toenmalige perceelsnummers aan. En ook het gebouwencomplex zelf heeft geen veranderingen ondergaan. De voetwegel aan de noordwestzijde van het onderzoeksgebied wordt hier echter wel slechts als een perceelsgrens weergegeven.

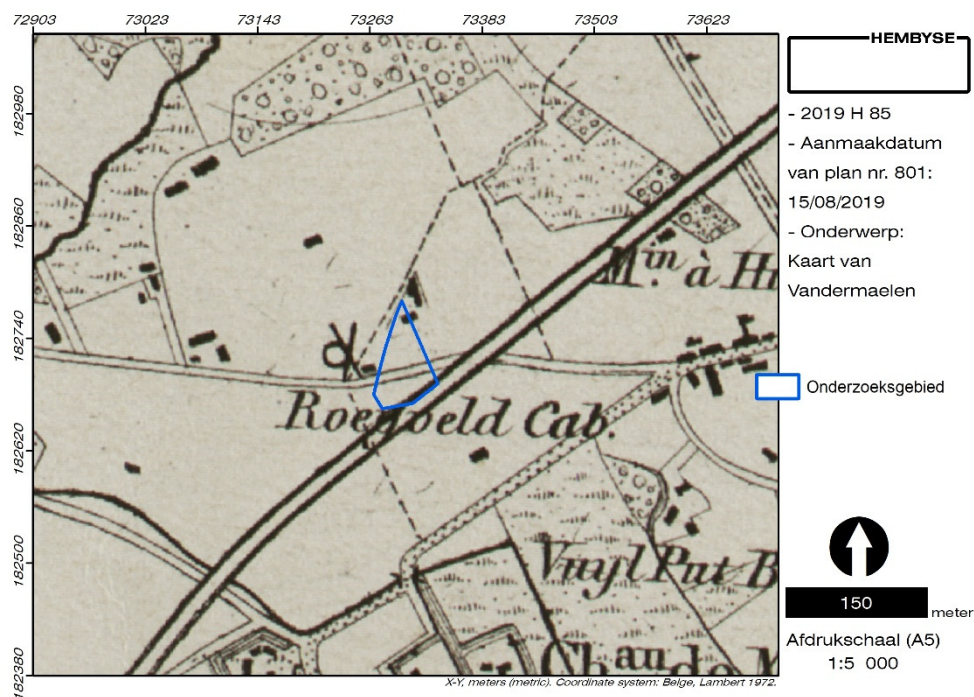
1.2.3 Vandermaelen kaarten (1846-1854)

Op het georeferentieerde kaartenmateriaal van Vandermaelen is een kleine verschuiving merkbaar. De voetwegel tussen het kasteeldomein en de Borchtmolen zijn duidelijk herkenbaar, net als de Veldstraat. Hierdoor is het mogelijk om te stellen dat het onderzoeksgebied tussen beide “wegen” geprangd zit en er niet door doorsneden wordt.

De hoofdgebouwen van het molenaarscomplex lijken niet aan verandering onderhevig te zijn. Wel is het kleine bijgebouwtje in het zuiden van het onderzoeksgebied, langsheen de Veldstraat, verdwenen.

Bovendien wordt ten zuidoosten van het onderzoeksgebied een spoorlijn weergegeven. Het betreft de geplande spoorlijn tussen Tielt en Ingelmunster die in 1854 werd aangelegd. Hierdoor werd een kleine hoek in het zuidoosten van het perceel onteigend: dit verklaart tevens het feit dat de aflijning van het onderzoeksgebied in deze hoek niet overeenkomt met de bestaande perceelsgrenzen aan de Veldstraat en dit tot het midden van de 19^e eeuw.

12

Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Vandermaelen.

1.2.4 Topografische kaart NGI, 1873

Op de topografische kaart van het NGI uit het einde van de 19^e eeuw is een kleine verschuiving van het kaartenmateriaal in noordelijke richting zichtbaar. Niettemin wordt het onderzoeksgebied nog steeds als hetzelfde gebouwencomplex gekarteerd. Er is sprake van twee haaks op elkaar staande hoofdgebouwen in het noorden van het onderzoeksgebied. De kleine bijgebouwtjes langsheen de Veldstraat worden hier niet weergegeven; al wordt het zuidelijke gebouwtje wél weergegeven op de topografische kaart uit 1904 en worden beide bijgebouwtjes aangeduid op de topografische kaart uit 1939.

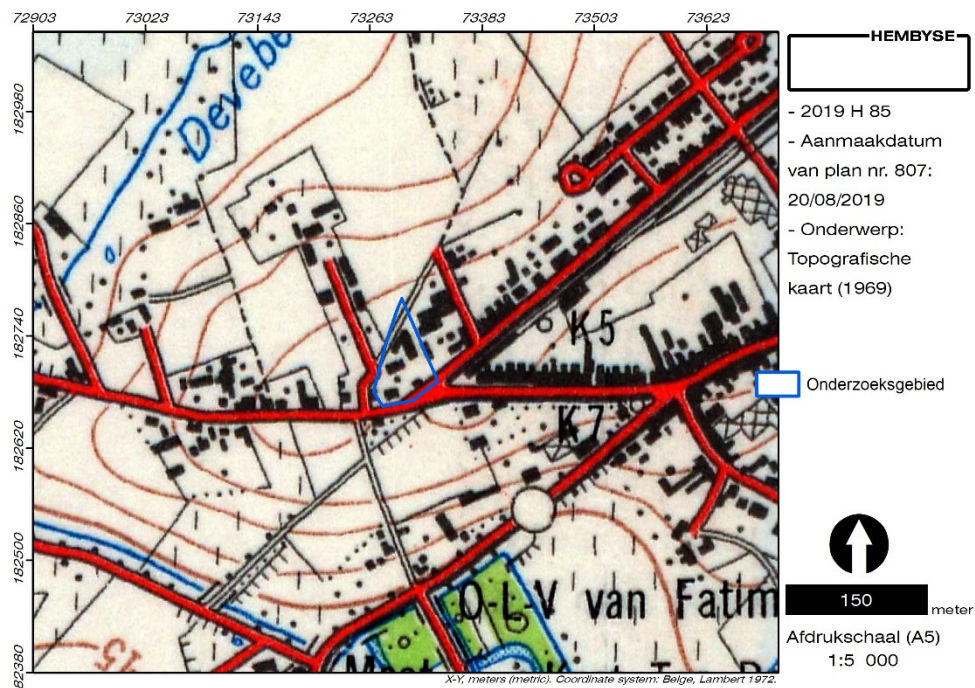
Aan de zuidoostelijke hoek van het onderzoeksgebied is de spoorlijn van Tielt naar Ingelmunster zichtbaar, ten zuidwesten en noordoosten van het huidige onderzoeksgebied gedeeltelijk gelegen op een verhoogde berm, zoals de topografische kaart duidelijk maakt.

Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1873.

1.2.5 Topografische kaart NGI, 1969

Enkele decennia later is het uitzicht van de omgeving van het onderzoeksgebied aanzienlijk veranderd: zowel de Borch-molen als de spoorweg zijn verdwenen. Bij de heraanleg van de Veldstraat tussen 1899 en 1901 werd reeds een deel van de molenwal weggegraven. Niettemin blijft de molen in gebruik, maar wanneer in 1937 de molen zwaar beschadigd wordt tijdens een zware storm is de molen onherstelbaar en wordt hij volledig afgebroken. In datzelfde jaar wordt hij echter vervangen door een motormaalerij waarvan de contouren zichtbaar zijn langsheen de Veldstraat.

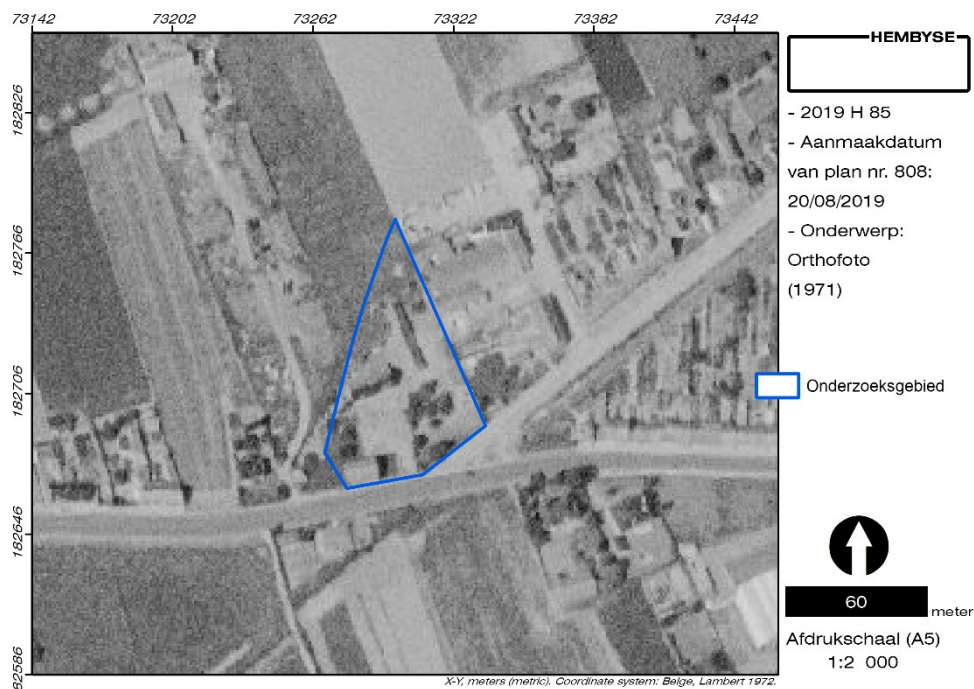

14

Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1969. Onder: zicht op de motormaalerij langsheen de Veldstraat en het woonhuis op het achterplan (© Google Street View uit 2010).

Dit beeld komt overeen met wat op de orthofoto uit 1971 kan worden afgeleid. Op het achterplan zijn het bestaande woonhuis en de hierop haaks staande stalling nog steeds aanwezig. In de zuidwestelijke hoek is het nieuwe gebouwtje van de motormaalterij zichtbaar. Het deel tussen de gebouwen lijkt verhard te zijn, hoewel meer recente orthofoto's aantonen dat er slechts sprake is van kapot gereden gras; wat aansluit op het noordelijke deel van het onderzoeksgebied dat in gebruik is als grasland. In de zuidoostelijke hoek kan melding gemaakt worden van enkele bomen en struiken. Aan de zuidoostelijke perceelsgrens is het rechtlijnige tracé van de voormalige spoorlijn nog duidelijk herkenbaar in het kaarsrechte tracé van de Spoorweglaan, die duidelijk vernoemd is naar de voormalige spoorweginfrastructuur.

Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de luchtfoto uit 1971.

1.2.6 Orthofoto uit 1990

De orthofoto uit 1990 geeft een duidelijker beeld van het landgebruik binnen het onderzoeksgebied, waarbij inderdaad sprake is van een gedeelte met gras in de noordelijke hoek en een zone met bomen en struiken in het zuidoosten.

Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de luchtfoto uit 1990.

Tevens maakt de orthofoto duidelijk dat er twee loodsen werden bijgebouwd. Een eerste loods bevindt zich aan de noordwestelijke grens en staat in verbinding met de bestaande stalling. Een tweede loods bevindt zich aan de oostelijke perceelsgrens.

Figuur 14. Zicht op de loods langsheen de Randweg (boven) en op de loods langs de oostelijke perceelsgrens (onder) (© Google Street View uit 2009).

1.2.7 Orthofoto uit 2018

Op de vrij gedetailleerde luchtfoto uit 2018 is de situatie zoals heden aanwezig goed herkenbaar. De situatie binnen het onderzoeksgebied is drastisch gewijzigd: in het kader van een vorige omgevingsvergunning werden alle gebouwen binnen het onderzoeksgebied gesloopt. Er rest nog slechts een grote zandvlakte met puin in de ondergrond.

Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2018.

Dit is min of meer de situatie zoals deze tijdens het plaatsbezoek werd aangetroffen: na de opname van deze orthofoto werd langsheen de Randweg in het noordwesten nog een talud opgeworpen (cf. § Plaatsbezoek).

2 Tussentijds besluit

Op basis van de algemene historische gegevens kan worden gesteld dat het onderzoeksgebied ten minste sinds de 18^e eeuw in grote mate bebouwd was waarbij sprake is van verschillende bouwfases. Het gebouwenbestand zoals dat tot 2017 aanwezig was binnen het onderzoeksgebied gaat met zekerheid terug tot het tweede kwart van de 19^e eeuw en vermoedelijk een gewijzigde situatie is ten opzichte van de atlas van Ferraris. Er kan dus vermoed worden dat de verschillende bouw- en afbraakfases, en dan voornamelijk de meest recente afbraakfase in 2017-2018, een zekere impact op het eventueel aanwezige erfgoed met zich hebben meegebracht.

Het is op basis van de historische data dus niet mogelijk om de aan- of afwezigheid van archeologische sites binnen het onderzoek aan te tonen. Er is duidelijk sprake van bewoning vanaf het midden van de 18^e eeuw, maar wat betreft oudere archeologische sites, biedt het kaartenmateriaal geen antwoord. Bovendien zijn er een aantal zones die in gebruik waren als grasland waarbinnen een mogelijke bewaring van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed in theorie nog mogelijk is. Het is dus noodzakelijk om de archeologische vondsten in de omgeving van het onderzoeksgebied te raadplegen, deze worden in een volgend onderdeel van deze archeologienota besproken.

3 Bibliografie voor deel 8

Naslagwerken

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Hoeve met molenaarswoning en mechanische maalderij* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/90264> (geraadpleegd op 16 augustus 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Meulebeke* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122150> (geraadpleegd op 18 maart 2019).

Demarrez I., 2009. *Hantboeck der pastorije van Meulebeke 1730*, in: De Roede van Tielt, Jaargang 40, Tielt.

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

20

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>
<https://www.dov.vlaanderen.be/>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>
<https://cai.onroerenderfgoed.be/>
<http://uurl.kbr.be>
<https://www.cartesius.be/>
<https://lib.ugent.be/>
<https://search.arch.be/>
<http://www.molenechos.org/>
<http://bouwstoffen.kantl.be/tw/>
<http://www.viloskoop.be/05heren.htm>
<https://www.sanderusmaps.com>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 8

Figuur 1. Zicht op het domein “Ter Borch” in het landboek van 1654.	3
Figuur 2. Zicht op het kasteel “Ter Borch” door A. Sanderus (tweede kwart 17 ^e eeuw). Linksboven is het wapenschild van het geslacht de Beer afgebeeld.....	4
Figuur 3. Franse soldaten van het 166 RI die Meulebeke bevrijd hebben. Let op de -ietwat kloekere- derde soldaat van rechts op de foto, hij draagt twee Chauchat lichte mitrailleur-magazijnen op zijn lichaam.....	5
Figuur 4. De infrastructuur van Meulebeke was volledig vernield (foto met dank aan L. Van De Sijpe, Bunkergordel).	6
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris. Onder: 17 ^e - eeuws sfeerbeeld van een jachtpark.....	8
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Inventaris Bouwkundig Erfgoed.	9
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.....	10
Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaarten van Popp (boven) en het Primitief Kadaster (onder).....	11
Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Vandermaelen.....	12
Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1873.	13
Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1969. Onder: zicht op de motormaalterij langsheen de Veldstraat en het woonhuis op het achterplan (© Google Street View uit 2010).	14
Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de luchtfoto uit 1971.	15
Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de luchtfoto uit 1990.	16
Figuur 14. Zicht op de loods langsheen de Randweg (boven) en op de loods langs de oostelijke perceelsgrens (onder) (© Google Street View uit 2009).....	17
Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2018.....	18

ONDERZOEK:

Meulebeke, Veldstraat 74

ONDERDEEL

9

Assessment van archeologische data

INHOUDSOPGAVE

1	Bestaande archeologische data	2
1.1	Vastgestelde archeologische zones	2
1.2	Gebieden Geen Archeologie	3
1.3	Centrale Archeologische Inventaris	4
1.4	“Bekrachtigde” (aktename) archeologienota’s	6
2	Tussentijds besluit.....	8
3	Bibliografie.....	9
4	Lijst van figuren	10

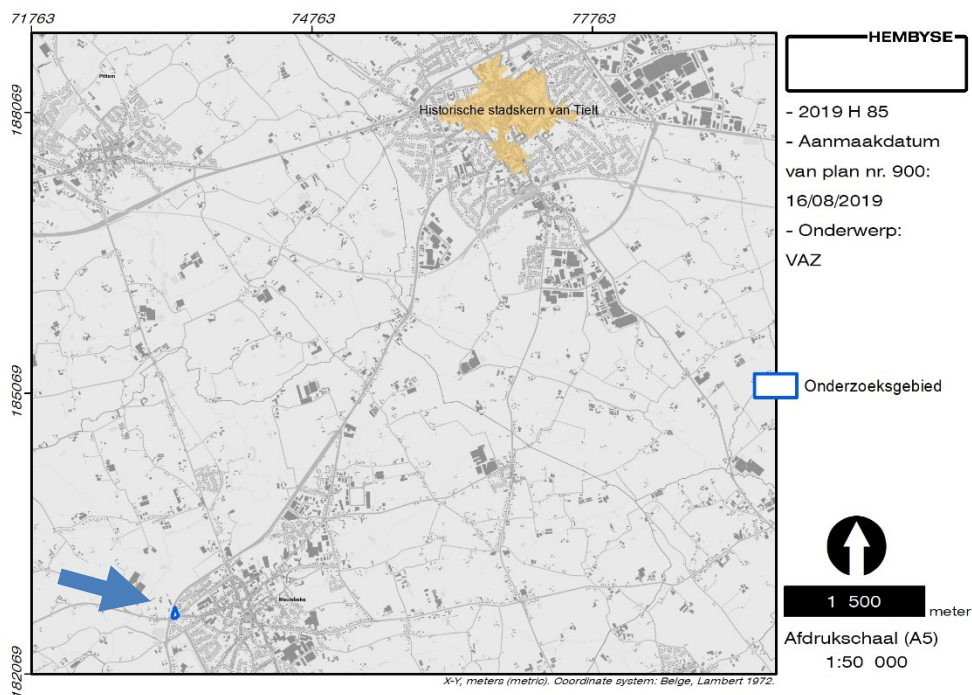
1 Bestaande archeologische data

1.1 Vastgestelde archeologische zones

De inventaris van archeologische zones brengt in kaart in welke gebieden archeologische resten of sporen met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid in de grond aanwezig zijn. Bij de selectie van zones door het Agentschap Onroerend Erfgoed spelen twee elementen een belangrijke rol: er moet een goede aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van archeologisch erfgoed en er moet een goede aanwijzing zijn dat dit erfgoed nog voldoende goed bewaard is om archeologische waarde te hebben.

De afbakening van archeologische zones is gebeurd op basis van archeologische waarnemingen, landschappelijke, topografische, bodemkundige, historische en andere gegevens.

Het onderzoeksgebied aan de Veldstraat bevindt zich buiten een vastgestelde archeologische zone. De dichtstbij zijnde VAZ bevindt zich ten noordoosten van het onderzoeksgebied, in Tielt (5 kilometer), deze zone is afgelijnd op basis van voornamelijk cartografische gegevens.

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vastgestelde Archeologische Zones.

Eenzijds betekent dit dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren binnen deze zone niet als beduidend groter wordt geacht, anderzijds heeft dit ook zijn invloed op het archeologietraject (cf. deel 2 van de archeologienota).

1.2 Gebieden Geen Archeologie

Op deze kaart worden gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt aangeduid. Aan de vastgestelde gebieden zijn specifieke rechtsgevolgen gekoppeld: bij een stedenbouwkundige vergunning of bij een verkavelingsvergunning moet in sommige gevallen een bekrachtigde archeologienota worden gevoegd (zie Deel 1: Administratieve fiche). Dat moet nooit als de ingreep in de bodem waarvoor de stedenbouwkundige vergunning of de verkavelingsvergunning wordt aangevraagd volledig valt binnen een gebied dat op deze kaart is aangeduid. Deze kaart is dus complementair aan de inventaris van vastgestelde archeologische zones (cf. supra).

De GGA zijn door het Agentschap Onroerend Erfgoed afgebakend op basis van waarnemingen of feiten op basis waarvan kan besloten worden dat er voor dat gebied geen archeologie te verwachten valt. Dit kan het geval zijn wanneer in het verleden intensief archeologisch onderzoek werd uitgevoerd of de bodem zodanig is verstoord dat het eventuele archeologisch erfgoed vernield is (bijvoorbeeld zandwinning, havendokken, ...). Ook andere verstoringen en de impact van vroegere opgravingen zijn in kaart gebracht.

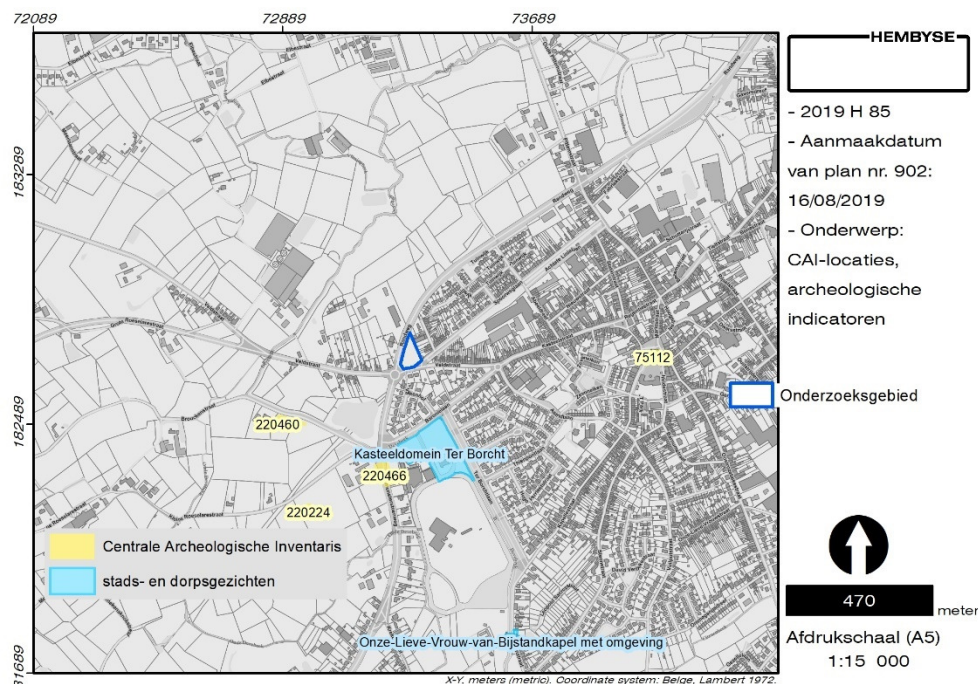
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Gebieden Geen Archeologie.

Het huidige onderzoeksgebied is niet gekarteerd als een GGA, wat betekent dat het onderzoeksgebied nog beschouwd wordt als een gebied waarbinnen archeologisch erfgoed **kan** worden aangetroffen. Rondom het onderzoeksgebied zijn nauwelijks GGA gekarteerd, met uitzondering van één gebied dat gekarteerd is als een GGA

op basis van de resultaten van een door het Agentschap in akte genomen archeologienota. Deze wordt in een volgend hoofdstuk besproken. In de buurt van het huidige onderzoeksgebied zijn dus zeer weinig zones als een GGA gekarteerd, ondanks reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek (zie verder) en duidelijke cartografische indicatoren (zoals het bufferbekken ten zuidwesten van het onderzoeksgebied, nvdr.). Hierbij moet de caveat worden gemaakt dat het updaten van de polygonen van de GGA parallel aan een ander ritme gebeurt dan de update van andere kaartlagen, zoals de CAI. Het kan dus voorkomen dat de huidige stand van de kartering niet één op één afgestemd is. Van een aantal GGA's is dus behalve het polygoon weinig tot geen data beschikbaar.

1.3 Centrale Archeologische Inventaris

Een groot aantal van de geregistreerde archeologische onderzoeken en vondsten van Vlaanderen staat geregistreerd in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). Op basis van de CAI (Centrale Archeologische Inventaris) kan worden gesteld dat de archeologische kennis over het gebied relatief beperkt is. Binnen het onderzoeksgebied zijn geen archeologische indicatoren in de Centrale Archeologische Inventaris opgenomen.

Figuur 3. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologische indicatoren.

In eerste instantie kan worden gesteld dat het kasteeldomein Ter Borcht en de OLV-van-Bijstandkapel als beschermde stads- en dorpszichten staan gekarteerd, maar dat het kasteel Ter Borcht ook een archeologische indicator is (zie deel 8 van de archeologienota) zonder dat deze in de CAI is opgenomen. Het Kasteeldomein Ter

Borcht is een beschermd dorpsgezicht (ID 12731) waarbinnen de walgracht, de boogruggen, hekken en torens zijn opgenomen als beschermd monument (ID 12729). De huidige configuratie met de omwalde motte, de omringende percelen en het grachtensysteem gaat grosso modo terug op de situatie van 1654, zoals afgebeeld in het landboek van de parochie Meulebeke.

Ten zuidwesten van het huidige onderzoeksgebied zijn drie CAI-locaties gekarteerd:

1. 220460 is een cluster van enkele metaaldetectievondsten, waaronder kogelhulzen (zonder aanduiding kaliber), een Belgische munt en een 17^e - eeuws muntgewicht.
2. 220466 is tevens een cluster van metaaldetectievondsten, het gaat om munten uit de 18^e en de 19^e eeuw.
3. 220224 is tevens een metaaldetectievondst, maar deze keer gaat het om een Romeinse munt uit de 1^e eeuw.

In het centrum van het dorp Meulebeke is de Sint-Amanduskerk als een CAI-locatie opgenomen (75112), maar verder zijn er in de buurt van het onderzoeksgebied geen archeologische indicatoren gekarteerd. De wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet heeft echter voor een veelvoud aan archeologisch onderzoek gezorgd, dat echter in een andere kaartlaag is opgenomen.

1.4 “Bekrachtigde” (aktenamen) archeologienota's

Sinds 2016 (de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet, nvdr.) worden alle bekrachtigde (heden: “akte genomen”) archeologienota's en nota's opgenomen in een databank en als dusdanig gekarteerd. Binnen of belendend aan het onderzoeksgebied zijn geen “bekrachtigde” archeologienota's gekarteerd. Dit betekent dat de reeds vergunde en uitgevoerde werken (zie delen 2 en 8 van de archeologienota) uitgevoerd zijn onder een vorig erfgoeddecreet.

Figuur 4. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologienota's en nota's.

Voor dit dossier zijn 2 archeologienota's van belang, namelijk de archeologienota voor het onderzoeksgebied Meulebeke - Gavershoek, dat ook als een GGA is gekarteerd en de archeologienota voor het onderzoeksgebied Meulebeke - Veldstraat (niet te verwarren met het huidige onderzoeksgebied, maar wel dezelfde Veldstraat als het huidige onderzoeksgebied, nvdr.). De archeologienota's ten zuidoosten van het onderzoeksgebied bevinden zich landschappelijk in een ander geheel en leveren weinig aanvullende informatie voor het huidige onderzoeksgebied.

Het onderzoeksgebied aan de Gavershoek bevindt zich volgens de aldaar uitgevoerde archeologische onderzoeken (bureaustudie en landschappelijke boringen) in een gebied dat zowel laaggelegen en moerassig is en bovendien sterk verstoord was. Verder onderzoek is niet geadviseerd¹. Het onderzoeksgebied aan de Veldstraat 116 betreft een nieuwbouw van serres, waarbij op basis van de

¹ Swaelens 2016.

versnipperde geplande bodemingreep een terrein van meer dan 2 ha niet verder is onderzocht². Landschappelijk gezien is het onderzochte gebied echter wel vergelijkbaar met het huidige onderzoeksgebied, maar de bodem is op basis van de controleboringen beter bewaard gebleken dan in het huidige onderzoeksgebied. Desalniettemin oordeelden de onderzoekers dat het verder onderzoeken van het gebied niet noodzakelijk was.

Op basis van deze archeologienota's kan worden gesteld dat de verschillende onderzoekers enkele duidelijke archeologische aanwijzingen hebben verwoord:

1. Er is sprake van een vrij gunstige situering in het landschap, met name een golvend landschap met zachte hellingen die zich veelal nabij waterlopen bevinden.
2. Er is sprake van een eerder beperkte archeologische kennis van de ruime omgeving (wat niet betekent dat er geen archeologische sites aanwezig zijn, er is echter nog niet afdoende naar gezocht).
3. Er zijn tevens geen duidelijke aanwijzingen voor het aantreffen van steentijdartefactsites. De verschillende onderzoekers komen, op basis van bureauonderzoek en eigen waarnemingen op terrein (boringen), tot de conclusie dat steentijdartefactensites bij gebrek aan goed bewaarde paleo-horizonten niet bewaard zijn.
4. Bijgevolg is er enkel een kans op de bewaring van sporensites, wanneer de impact van recente menselijke activiteiten niet van die aard is dat ook deze niet bewaard kunnen zijn (dit spreekt voor zich). Voor het huidige onderzoeksgebied betekent dit dat de aangetroffen bodemopbouw de archeologische verwachting definieert.

² Van De Velde & Laloo, 2017.

2 Tussentijds besluit

Op basis van de bestaande archeologische data en de kennis van het reeds uitgevoerde onderzoek in de directe omgeving, kan gesteld worden dat er voor het onderzoeksgebied aan de Veldstraat 74 een algemene verwachting is voor de bewaring van sporensites, waarbij echter geen specifieke nadruk op deze of gene periode kan worden gelegd. De vondst van één munt uit de Romeinse periode geeft weinig aanvullende informatie wat betreft archeologische verwachting.

Aangezien er dus slechts een ruime, algemene verwachting kan worden opgemaakt voor de aanwezigheid van sporensites, dient te worden teruggegrepen naar de bewaringsomstandigheden van de bodem binnen het onderzoeksgebied, om op basis daarvan een algemene verwachting op te maken voor de mogelijke aan- of afwezigheid van sporensites binnen het onderzoeksgebied. Wat al deze gegevens betekenen voor de concrete archeologische verwachting en de kans op archeologische kenniswinst binnen het huidige onderzoeksgebied, wordt besproken in Deel 10 van deze archeologienota.

3 Bibliografie

Naslagwerken

Swaelens C., 2016. *Archeologienota Meulebeke, Gavershoek: Verslag van Resultaten*, Gent.

Van De Velde S. & Laloo P., 2017. *Meulebeke Veldtsraat [sic] 2017E256 en 2017E84. Archeologienota Verslag van Resultaten/Programma van Maatregelen*, Bredene.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

<http://www.mulenbeca.be/>

4 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vastgestelde Archeologische Zones.....	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Gebieden Geen Archeologie.	3
Figuur 3. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologische indicatoren.	4
Figuur 4. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologienota's en nota's.	6

ONDERZOEK:

Meulebeke, Veldstraat 74

ONDERDEEL

10

Synthese en waardering

INHOUDSOPGAVE

1	Synthese.....	2
1.1	Datering en interpretatie van de dataset.....	2
1.1.1	Volledigheid van de dataset	2
1.1.2	Huidige dataset	3
1.1.3	Waardering van de archeologische site	4
1.1.4	Impact van de geplande werken	5
1.2	Vervolgtraject.....	6
1.2.1	Antwoord op de onderzoeksvragen	6
1.2.2	Afweging van de te nemen maatregelen	8
1.2.3	Bepaling van de te nemen maatregelen	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
2	Bibliografie.....	10

1 Synthese

1.1 Datering en interpretatie van de dataset

1.1.1 Volledigheid van de dataset

Het onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden (het opdelen van het bestaande perceel in twee delen). Het uitgevoerde vooronderzoek dat in het Verslag van Resultaten is verwerkt, is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een **bureaustudie voor een archeologienota**.

Het bureauonderzoek kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend, zowel landschappelijk als kadastraal
- reeds verstoorde zones zijn in kaart gebracht (= gesloopte gebouwen en verstoorde zones in controleboringen)
- de gekende ecologische en aardkundige data zijn geïnventariseerd
- de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren van het onderzoeksgebied zijn geïnventariseerd
- het betreft een archeologienota in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden, waarbij de geplande bodemingrepen in kaart zijn gebracht
- er werd een terreinbezoek en een visuele inspectie van het projectgebied uitgevoerd zowel met het oog op het bepalen van de verdere onderzoeksstrategie als voor het registreren van relevante archeologische en landschappelijke indicatoren
- er werden controleboringen uitgevoerd

Het vooronderzoek heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden een landschappelijk, aardkundig, historisch en archeologisch overzicht van het onderzoeksgebied te schetsen en om op basis van de gegenereerde dataset gepaste maatregelen –enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

1.1.2 Huidige dataset

Op basis van het assessment van de landschappelijke, aardkundige, historische en archeologische data voor het onderzoeksgebied kan worden gesteld dat een dataset is gegenereerd, die toelaat om het archeologisch kennispotentieel ervan te bepalen. Deze gegevens zijn objectief: mits het toepassen van eenzelfde onderzoeksmethode met dezelfde parameters moet een onderzoeker tot eenzelfde dataset en besluit komen. Men kan zich uiteindelijk afvragen of er middels het raadplegen van de historische data, de historische kaarten, de luchtfoto's en de gekende archeologische gegevens voldoende elementen zijn om de historische en archeologische realiteit van het huidige onderzoeksgebied te bepalen.

De bureaustudie heeft aangetoond dat binnen het onderzoeksgebied aan het einde van het Pleistoceen en het begin van het Holoceen de top van de Pleistocene afzettingen aan de oppervlakte aanwezig was. Dit betekent dat de sporen van de eerste bewoners van het gebied na de laatste ijstijd zich vlak aan de oppervlakte zouden moeten bevinden. Er zijn immers geen aanwijzingen voor afgedekte paleo-horizonten binnen het onderzoeksgebied waardoor de bovenste laag van de laat-Pleistocene sedimenten in de bouwvoor is opgenomen en dus is verstoord.

Op basis van de algemene historische gegevens kan tevens worden gesteld dat het onderzoeksgebied in grote mate bebouwd was sinds het midden van de 18^e eeuw. Op basis van de cartografische gegevens kan vermoed worden dat het geheel werd gesloopt en heropgebouwd in een andere configuratie aan het begin van de 20^e eeuw. Vanaf 1830 is met zekerheid sprake van een langwerpig woonhuis met haaks hierop een lange stalling. Aan de Veldstraat werd later een klein bijgebouwtje opgericht, dat werd afgebroken in de tweede helft van de 20^e eeuw. In diezelfde periode werd tevens het gebouwtje voor de motormaalterij, gelegen op de hoek van de Randweg en de Veldstraat, opgericht. Tussen de jaren '70 en '90 van de 20^e eeuw werden nog twee loodsen bijgebouwd. Het noordelijke en zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied bleven onbebouwd, en respectievelijk in gebruik als grasland en als grasland met bomen en struiken. In het kader van een reeds verleende stedenbouwkundige vergunning (afgeleverd in 2016) werden de bestaande gebouwen volledig gesloopt en werd het terrein bouwrijp gemaakt. Tevens werd een talud opgeworpen aan de westelijke zijde van het onderzoeksgebied, parallel aan de huidige Randweg.

De impact van de verschillende bouw- en afbraakfases op de natuurlijke bodemopbouw kon op basis van het historisch kaartenmateriaal niet worden ingeschat. Bijgevolg werd geopteerd om enkele controleboringen uit te voeren waarbij duidelijk werd dat er sprake is van een aanzienlijke verstoring van het onderzoeksgebied, niet alleen in diepte maar ook in omvang. Er is immers sprake van een verstoring van het bestaande bodemarchief tot op een minimale diepte van 65 centimeter onder het huidige maaiveld. Daarenboven hebben de controleboringen aangetoond dat ook in die zones waar geen gebouwen gestaan

hebben, met name in de noordelijke hoek en in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied, sprake is van een diepgaande verstoring van de bodem.

Bijgevolg kan gesteld worden dat er sprake is van een verstoring van de natuurlijke bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied en is de kans op het aantreffen van goed bewaarde sporensites nagenoeg onbestaande.

1.1.3 Waardering van de archeologische site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten kan dus worden gesteld dat:

- Er in de bodemkaart en de bestaande aardkundige data geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van afgedekte oude maaiveldniveaus binnen het projectgebied: de antropogene horizonten (ploegvoor) liggen immers rechtstreeks op de Pleistocene sedimenten !
- Er bijgevolg geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van begraven paleo-bodems (door Holocene processen afgedekte niveaus of B-horizonten, ...), waardoor er geen kans is op het aantreffen van steentijdartefactensites (uit de overgang van het Laat-Pleistoceen naar het Holoceen, bijvoorbeeld Mesolithische sites).
- De landschappelijke situering van het onderzoeksgebied op een hoger gelegen donk nabij een rivier impliceert dat er een vrij hoge kans is op het aantreffen van sporensites.
- Echter is het onderzoeksgebied sinds het midden van de 18^e eeuw in grote mate bebouwd geweest waarbij verschillende bouw- en afbraakfases elkaar hebben opgevolgd met de sloop van het hele gebouwencomplex in 2017-2018 als eindpunt.
- Uit de gegevens van de controleboringen blijkt dat de bodem binnen het volledige onderzoeksgebied verstoord is tot een minimale diepte van 65 centimeter onder het maaiveld (en mogelijk nog dieper). De verstoring van de bodem blijft dus niet beperkt tot die zones waarop bebouwing gekend was, maar situeert zich eveneens binnen die zones waar redelijkerwijs (op basis van het gekende landgebruik) een mogelijke bewaring van het bodemarchief te verwachten was.

Op basis van deze data kan dus worden gesteld dat de kans op de aanwezigheid van goed bewaarde archeologische sporen en structuren nihil is. Bijgevolg kan worden besloten dat het kennisvermeerderingspotentieel van de site onbestaande is.

1.1.4 Impact van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het projectgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken bestaat uit

- Het opdelen van het onderzoeksgebied in twee percelen

In dit kader wordt de archeologienota opgesteld met het oog op het aanvragen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden.

Na het bekomen van de omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden zal een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen worden aangevraagd voor:

- De bouw van een kantoorgebouw ter hoogte van het zuidelijke perceel
- Het bouwen van een meergezinswoning op het noordelijke perceel

Hiervoor is een voorontwerp beschikbaar.

Er wordt uitgegaan van een integrale verstoring van de bodem, maar op basis van de historische data en de kennis van de verstoorde bodemopbouw, is de kans op het aantreffen van (goed bewaarde) archeologische sporen binnen het onderzoeksgebied zo goed als nihil.

Op basis hiervan kan worden besloten dat er geen verdere maatregelen voor het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische sporen en structuren genomen dienen te worden.

1.2 Vervolgtraject

1.2.1 Antwoord op de onderzoeksvragen

Voorafgaand aan het onderzoek is een aantal onderzoeksvragen gesteld, die onderliggend kader vormen voor de opzet van het onderzoek.

Bureauonderzoek:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*

Het onderzoeksgebied bevindt zich op een hoger gelegen positie, als uitloper van een heuvelrug, en dit nabij een vrij belangrijke beekvallei. Binnen het onderzoeksgebied is sprake van laat-Pleistocene sedimenten waarvan de top in de bouwvoor is opgenomen en bijgevolg verstoord. Bijgevolg worden geen steentijdartefactensites verwacht.

Daarenboven wijzen de controleboringen, gericht op het opsporen van de mate van verstoring van de bodem, dat de bodem binnen het volledige onderzoeksgebied verstoord is tot minimaal 65 centimeter onder het maaiveld. Bijgevolg worden ook geen grondsporen meer verwacht binnen het onderzoeksgebied.

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*

Het onderzoeksgebied was minstens sinds het midden van de 18^e eeuw bebouwd, waarbij sprake was van een U-vormig complex van drie losstaande hoevegebouwen. Aan het begin van de 20^e eeuw is er sprake van een heel ander grondplan van de aanwezige gebouwen waardoor er hoogstwaarschijnlijk sprake is van een fase van afbraak en een fase van heropbouw. Er is sprake van een langwerpig woonhuis met haaks hierop een losstaande stalling. Nabij de Veldstraat bevond zich een klein bijgebouwtje. Later wordt het bijgebouwtje gesloopt en wordt iets ten westen hiervan een groter gebouw voor de motormaalderij opgericht. De laatste bouwfase betreft het oprichten van twee loodsen, één in het noordwesten van het onderzoeksgebied en één aan de oostelijke perceelsgrens. Tot slot wordt het gehele complex in 2017-2018 gesloopt en wordt aan de noordwestelijke grens een talud opgeworpen. Wanneer dit dus wordt samengebracht met de reeds onderzochte landschappelijke, aardkundige en historische data, en voornamelijk de kennis van de reeds bestaande verstoringen van de ondergrond, kan gesteld worden dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren klein is en de kans op een bewaard kennispotentieel binnen het onderzoeksgebied zéér klein is.

- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*

Het betreft een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. Gezien het feit dat er nog geen concrete bouwplannen beschikbaar zijn; moet worden uitgegaan van een integrale verstoring van het bodemarchief. De aardkundige en historische data hebben echter aangetoond dat de kans op het aantreffen van goed bewaard archeologisch erfgoed nagenoeg onbestaande is, waardoor de impact van de geplande werkzaamheden eveneens nihil is.

- *Is verder (uitgesteld) vooronderzoek of onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

Er is geen verder onderzoek noodzakelijk.

1.2.2 Afweging van de te nemen maatregelen

Het volledige archeologietraject wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele onderzoeksmethodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. In deze fase van het onderzoekstraject is een bureauonderzoek uitgevoerd en de onderstaande tabel geeft weer welke onderzoeksmethodes in het volledige archeologietraject MOGELIJK, NUTTIG, SCHADELIJK en NOODZAKELIJK zijn.

<i>Soort onderzoek</i>	<i>Mogelijk</i>	<i>Nuttig</i>	<i>Schadelijk</i>	<i>Noodzakelijk</i>	<i>Evaluatie</i>
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Niet noodzakelijk, er is voldoende data beschikbaar.
Geofysisch onderzoek	NEE	NEE	NEE	NEE	Er is geen concrete vraagstelling voor geofysisch onderzoek.
Veldkartering	NEE	NEE	NEE	NEE	De bodembedekking laat dit niet toe.
Landschappelijke boringen	JA	NEE	NEE	NEE	De huidige kennis van de bodem biedt geen onderzoeksvragen voor landschappelijke boringen.
Verkennde en waarnemende archeologische boringen	JA	NEE	NEE	NEE	De huidige kennis van de bodem biedt geen onderzoeksvragen voor archeologische boringen.
Proefsleuven	JA	NEE	NEE	NEE	Er zijn geen aanwijzingen meer voor een bewaard bodemarchief.
Andere	NEE	NEE	NEE	NEE	Nvt.

Op basis van deze evaluatie van het reeds gevolgde archeologietraject, kan worden gesteld dat er geen verdere maatregelen dienen te worden genomen (zie §Randvoorwaarden).

1.2.3 Bepaling van de te nemen maatregelen

Niet van toepassing, er dienen geen maatregelen te worden genomen.

In deze optiek is het uittekenen van het vervolgtraject niet noodzakelijk en het omschrijven van gedetailleerde maatregelen is niet noodzakelijk.

1.2.4 Randvoorwaarden

Op basis van de beschikbare data kan worden gesteld dat de kans op het aantreffen van archeologische resten die een potentieel op kenniswinst herbergen, heel erg klein is. Er wordt geen verder onderzoek geadviseerd en het opnemen van randvoorwaarden bij de omgevingsvergunning is niet noodzakelijk.

Na het bekomen van de omgevingsvergunning voor de geplande bouwwerken is de melding van archeologische toevalsvondsten wettelijk verplicht (artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013).

2 Bibliografie

Naslagwerken

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Web: www.hembyse.net

